



**KRIMINOLOGISKA INSTITUTIONEN
STOCKHOLMS UNIVERSITET**

**Avhysningspraxis hos socialtjänst, hyresvärdar och
kronofogdar 1995–2005
med särskilt fokus på barnfamiljer**

Av

Janne Flyghed

Särtryck nr 114

Särtryck ur

SOU 2005:88, Vräkning och hemlöshet – drabbar också barn.
Bilaga 2, s. 219-260.
Stockholm: Socialdepartementet

ISSN 1104 9170

Kriminologiska institutionen
Stockholms universitet
106 91 Stockholm
www.crim.su.se

Avhysningspraxis hos socialtjänst, hyresvärdar och kronofogdar 1995–2005 med särskilt fokus på barnfamiljer

Av Janne Flyghed

1.1 Förhistoria

För tolv år sedan genomfördes en studie av vräkta hushåll i Stockholms län¹. Projektet, som var initierat av Konsumentverket, hade som huvudsaklig målsättning att följa upp vräkta hushåll ett drygt år efter vräkningen, beskriva deras socioekonomiska status före och efter vräkningen samt söka faktorer som kunde förklara den kraftiga uppgången av vräkningar 1991. I samband med detta arbete noterades att andelen verkställda vräkningar av antalet ansökningar (verkställighetsfrekvensen) varierade kraftigt inom landet. En möjlig förklaring till detta antogs vara olika praxis hos framför allt socialtjänst och hyresvärdar i avhysningsärenden.

När Socialstyrelsen i mars 1993 fick regeringens uppdrag att utreda de bostadslösas situation gavs möjlighet att i ett delprojekt pröva denna hypotes². För detta valdes fyra kronofogdedistrikt – Malmö, Stockholm, Uppsala och Umeå – med olika verkställighetsfrekvens för närmare studie. Inom dessa distrikt skickades enkäter till, förutom kronofogdemyndigheten (KFM), samtliga socialnämnder samt ett urval hyresvärdar, såväl privata som allmännyttiga. Privatvärdarna undantagna var bortfallet lågt. Huvudintresset var att undersöka hur avhysningspraxis förändrats inom dessa områden under åren 1988–1993 samt i vilken mån detta samvarierade med verkställighetsfrekvensen³. Det framkom att såväl värdar som socialtjänst blivit restriktivare. För värdarnas del tog sig detta framför allt uttryck i hårdare krav på nya hyresgäster vid tecknande av kontrakt. Vräkningspolicyn skärptes endast hos ett fåtal värdar. Detta tolkades som att värdarna i dåvarande kärva ekonomiska tider i högre utsträckning månade om befintliga hyresgäster samtidigt som de skärpte intagningskraven för att

¹ Flyghed & Stenberg 1993.

² Uppdraget redovisades i rapporten SoS 1994:15 *De bostadslösas situation i Sverige*.

³ (Flyghed 1994).

förhindra förekomsten av möjliga problemhushåll. Detta gällde såväl allmännyttan som privatvårdarna. Den snabba ökningen av antalet vräkningar från och med 1991 skulle således inte huvudsakligen vara orsakad av att hyresvärdarna anammat en hårdare praxis vid hyresskulder, utan mer handla om hushållens försämrade ekonomiska situation i 1990-talskrisens begynnelse. För socialtjänstens del innebär det en allt stramare attityd till hjälpsökande med hyresskulder i takt med att antalet ansökningar om vräkning sköt i höjden under 1990-talets början. Vid en jämförelse mellan socialnämndens handläggning av vräkningsärenden 1989 och 1994 framgick

att rutinerna i positiv mening blivit fastare samtidigt som det faktiska innehållet i verksamheten tycks ha försämrats. Den rekordsnabba ökningen av antalet såväl ansökta som verkställda vräkningar torde ha inneburit en dramatisk påfrestning på socialtjänstens resurser. Regelverket har formaliserats samtidigt som möjligheterna att hjälpa har minskat⁴.

Ett område, Umeå, avvek då man där hade en generösare attityd till hyresskulder; något som också återspeglades i en klart lägre vräkningsfrekvens.

Den studie som skall presenteras här är en replik på denna praxisstudie från 1994, men med den väsentliga skillnaden att det lagts till frågor med fokus på vräkningshotade hushåll där det ingår barn. Upprinnelsen till detta är att finna i en delstudie jag genomförde med Anders Nilsson till departementspromemorian *Ekonomiskt utsatta barn*⁵. I vårt kapitel, *Tryggare kan ingen vara? Vräkning av barnfamiljer: Förekomst, orsaker och konsekvenser*, kom vi fram till att årligen drabbas ett stort antal barn av vräkning; enligt vår uppskattning är det mellan 1500 och 2000 barn vars liv påverkas av att en eller båda föräldrarna vräks. Detta är en hög siffra, i synnerhet med beaktande av att socialtjänstlagen ändrades 1998 just med syfte att stärka barnperspektivet i socialtjänstens arbete – en åtgärd som uppenbarligen inte fått något större genomslag då andelen vräkt hushåll med barn är lika stor 2005, som den var fjorton år tidigare

Vi har kunnat konstatera att vräkningen påverkar såväl barnens materiella standard som deras trygghet. Ett trängre boende, där många gånger stora delar av deras saker är magasinerade, samt svårigheter och skamkänslor för att ta hem kompisar innebär en försämring av de

⁴ Flyghed 1994, s.28.

⁵ Ds 2004:41.

⁶ Flyghed & Stenberg, 1993.

vräkta barnens levnadsstandard och uppväxtvillkor. Situationen efter vräkningen har för många av de barnfamiljer vi intervjuat inneburit ett problematiskt och osäkert boende. De har under längre eller kortare tid varit hänvisade till högst tillfälliga lösningar som boende i husvagn, hos släktingar eller bekanta. Detta kan knappast betraktas som en skälig levnadsnivå för barn⁷.

Våra resultat ledde till att en särskild utredare⁸ fick i uppdrag att se över möjligheterna att förhindra att barnfamiljer vräks. Inom detta utredningsuppdrag är det av stor relevans att studera kronofogdars, hyresvärdars och framför allt socialtjänstens praxis i vräkningsärenden med särskilt beaktande av barnperspektivet.

Den förra praxisstudien täckte perioden från 1988–1993. Den nuvarande sträcker sig från mitten av 1990-talet fram till i dag. För jämförbarhetens skull har samma fyra kronofogdedistrikt valts, dvs. Malmö, Stockholm, Uppsala och Umeå. Dock har det under de år som gått skett vissa organisatoriska förändringar, främst sammanslagningar såväl inom kronofogdemyndigheten som inom socialtjänsten, vilket innebär att det inte är en identisk replik av undersökningen som gjordes 1994.

Vräkningsutveckling i de fyra distrikten

Då det även denna gång är av intresse att studera vräkningsfrekvensens relation till avhysningspraxis, har relationen verkställda vräkningar och ansökningar om vräkning sedan 2000 tagits fram (se tabell 1).

⁷ Nilsson & Flyghed 2004, s.282.

⁸ Dir. 2004:145.

Tabell 1: Andelen i procent verkställda vräkningar av antalet ansökningar 2000–2005.

	<i>Stockholm</i>	<i>Eskilstuna⁹</i>	<i>Malmö</i>	<i>Umeå</i>
2000	48	34	39	33
2001	47	36	41	34
2002	48	35	44	33
2003	45	35	42	31
2004	42	33	39	34
2005 ¹⁰	47	31	42	31

Källa: Skatteverket

Tabellen visar att de båda storstadsområdena har klart högre verkställighetsprocent än de andra städerna. Så var även fallet i studien från 1994.

1.2 Enkätundersökningen

I detta avsnitt kommer resultaten från enkäterna att redovisas. De övergripande frågorna har varit: Vilka förändringar i avhysningspraxis har skett mellan 1995 och 2004? Hur har problematiken med barn i de vräkningshotade hushållen beaktats? Därtill ingår frågor om hur de tre aktörerna samarbetar. Många av frågorna är öppna men har i den mån det gått kodats och bearbetats med hjälp av statistikprogrammet SPSS.¹¹ Citat där det inte redovisas någon källa är samtliga tagna ur enkäterna och de har anonymiserats om det inte funnits skäl för motsatsen. I de fall det är möjligt kommer jämförelser med studien från 1994 att redovisas. Om inte annats sägs är samtliga resultat från 2005 års praxisstudie.

1.2.1 Kronofogden

Praxisstudien från 1994 omfattade samtliga av landets dåvarande 81 kronokontor; beträffande kronofogdemyndigheten var med andra ord den studien rikstäckande. Hela 76 kontor besvarade enkäten.

⁹ Här ingår Uppsala.

¹⁰ Beräknat på ansökningar och verkställda under de två första kvartalen.

¹¹ SPSS = Statistical Package for the Social Sciences. För inkodning och databearbetning är jag Hanako Sato stort tack skyldig.

Sedan dess har kronofogdemyndigheten (KFM) omorganiserats vilket medfört att antalet kontor minskat. Den studie som presenteras här omfattar dock endast kronofogdemyndigheten i de aktuella områdena. Malmö KFM har trots påminnelse inte inkommit med svar. För Stockholm har enkätsvar inkommit från sex kronofogdekontor, vilket innebär att samtliga svarat.¹² Uppsalas enda kontor har svarat. Från Umeå kronofogdedistrikt har det inkommit svar från fyra kontor.¹³ Således omfattar studien av kronofogdarna totalt 11 inkomna enkäter av 12 möjliga.

Hur fungerar avhysningsreglerna?

Den absoluta majoriteten av kronofogdarna anser att avhysningsreglerna fungerar väl (9 av 11). Andelen som anser att det finns brister är ungefär lika stor som vid studien 1994 (20 procent).¹⁴ De två som anser att det finns brister menar att kontakten med socialtjänsten borde förbättras, t.ex. genom att bekräfta att underrättelse nått dem samt meddela om det vidtagits några åtgärder från deras sida.

Vad det gäller det praktiska arbetet har ett flertal, 2/3, under de senaste tio åren förändrat sina rutiner i avhysningsärenden. Motsvarande siffra 1994 var 1/3. Och i likhet med då är det flera som uppger att förändringen består i att man i större utsträckning använder sig av lås- och namnbytesmetoden (dvs. att bostaden används som förvaringsutrymme för den vräktes egendom). Ett flitigare användande av den metoden rekommenderades redan 1991 i en rapport av RSV rörande KFM:s arbete enligt utsökningsbalcken.¹⁵ Uppenbarligen är frågan aktuell än i dag. Flera kontor uppger också att de förändrat sina rutiner genom bättre samarbete med socialtjänsten. Enheten i Tumba införde för ett par år sedan att en handläggare per kontor under ett halvår ansvarar för samtliga avhysningsärenden. Detta har gett bättre och säkrare handläggning samt frigjort resurser. Man får bättre fokus på arbetsuppgiften och det medför dessutom bra relationer till socialtjänsten, värdar och transportföretag.

¹² I svaret från Tumba-enheten ingår Södertälje, Tumba och Handen.

¹³ Kontoren i Haparanda, Gällivare, Skellefteå samt Umeå/Lycksele har besvarat enkäten.

¹⁴ Dock är det av betydelse att erinra sig att det denna gång handlar det om små tal (totalt 11 enkäter), vilket gör det viktigt att vara modest vid dragandet av slutsatser.

¹⁵ RSV Rapport 1991:1, s.142.

Samverkan med hyresvärden

Föga förvånande samverkar samtliga kronofogdar regelbundet med hyresvärden i avhysningsärenden, och i 10 av 11 fall sker detta samarbete såväl formellt som informellt. Detta är väldigt likartat med resultaten från 1994¹⁶.

Vad det gäller frågan om det skett några förändringar i detta samarbete under de senaste tio åren skiljer sig svaren dock något åt mellan de båda studierna. 1994 uppgav cirka 10 procent att det skett förändringar medan hälften i den nuvarande studien svarade ja på den frågan. En bidragande förklaring till skillnaden kan vara att i 1994 års undersökning omfattade frågan förändringar under de senaste fem åren. De som uppger att det skett förändringar menar att värdarna antagit en "tuffare attityd gentemot gäldenären".

Precis som för 11 år sedan anser samtliga kronofogdar även i dag att samarbetet med värdarna varit till nytta. Det absolut vanligaste skälet till detta är att man fått information om hyresgästen, t.ex. om det funnits barn i hushållet eller någon form av missbruk eller annat beteende som skulle kunna skapa problem vid vräkningen. Detta leder till en generellt smidigare handläggning, vilket också var uppfattningen 1994. Preciserar frågan om samarbete till om det sker något särskilt sådant vid vräkning av barnfamiljer, svarar sju av 11 kronofogdar nej. På följdfrågan hur detta särskilda samarbete tar sig uttryck svarar de fyra som uppgett att det förekommer högst svävande och generellt. Man uppger att genom god kontakt och kommunikation "ges den bästa lösningen för barnfamiljen". Vad detta innebär konkret är svårt att uttala sig om.

Värdarnas attityder till avhysningshotade

På frågan hur kronofogdarna uppfattar att värdarnas attityd till avhysningshotade förändrats under de senaste tio åren, uppger nio av elva att värdarna blivit restriktivare (en oförändrat och en generösare). Till denna fråga fanns möjlighet att komma med kommentarer, vilket de flesta utnyttjat. Bland annat framhålls att värdarna tidigare lämnar in ansökningar än förut samt att antalet avhysningsärenden med grund i mindre försummelse hos hyresgästen har ökat och att det lämnas färre anstånd av värdarna i dag.

¹⁶ Flyghed 1994, s.21.

Samarbete med socialtjänsten

Det är något färre som samarbetar regelbundet med socialtjänsten än med fogden, närmare bestämt åtta. Det är ändå fler än vad som var fallet 1994 då sex av tio hade sådant samarbete¹⁷. Resultaten är likartade beträffande formen av samarbete; så gott som samtliga samarbetar såväl formellt som informellt. Åtta menar att det skett förändringar i detta samarbete under de senaste tio åren, vilket är betydligt fler jämfört med 1994 (då var det endast tre av tio). Vad dessa förändringar består i varierar, men ett återkommande tema är förbättrade kontakter med det lokala socialkontoret. Till de mer konkreta förändringarna hör att man inom en KFM beslutat sig för samlarbetsmöten två gånger per år. Två KFM uppger försämringar i samarbetet och i båda fallen gäller det att socialtjänsten inte längre alltid bekräftar "att de nåtts av vårt meddelande om utsatt förrättning". Två andra KFM uppger att de tvärtemot förändrats till det bättre just därför att sådan bekräftelse numera skickas från socialtjänsten.

År 1994 uppgav 80 procent av kronofogdarna att samarbetet med socialtjänsten varit till nytta, och elva år senare är den siffran fortfarande lika hög. Dock kan det noteras att det vid båda tillfällena var färre än vad som gällde för samarbetet med värdarna. Skälen till att samarbetet varit till nytta är högst varierande. Flera har svarat att det är en fördel att få information om den som ska vräkas innan vräkningen. "KFM får nyttiga upplysningar." Närvarar socialtjänsten kan den också vara konkret behjälplig. "Socialtjänsten kan förklara och i vissa fall lugna svaranden." År 1994 var de vanligaste skälen till att samarbetet uppfattats ha varit till nytta ungefär detsamma. Då framhölls främst att socialtjänsten bistod med värdefull information samt att "handläggningen går smidigare"¹⁸. En tydlig skillnad är dock att 1994 uppgav en femtedel av kronofogdarna att socialtjänsten ser till att den avhyste får någonstans att bo, och det skälet förekommer inte alls 2005.

¹⁷ Flyghed 1994, s. 21.

¹⁸ Flyghed 1994, s. 2.

Har socialtjänsten blivit mer restriktiv?

Sju av elva kronofogdar uppger att socialtjänsten intagit en restriktivare attityd till avhysningshotade hushåll under de senaste tio åren. Som skälet till detta anges bland annat "resursbrist" samt att budgetläget i kommunen försämrats. Inom ett kronofogdeområde prioriteras barnfamiljer, men inom ett annat påpekas att det blivit "svårare för gäldenärerna att få hjälp med att ordna upp hyran så att inte avhysningen blir av, även barnfamiljer".

Beträffande just barnfamiljer uppger åtta av de elva att det förekommer någon form av särskilt samarbete med socialtjänsten vid vräkning av hushåll där det ingår barn. Dock ger svaren på följdfrågan hur detta särskilda samarbete tar sig uttryck, intrycket av att det inte handlar om några formaliserade insatser. Svaren handlar nämligen främst om att det rings fler telefonsamtal än vad som är brukligt om det gäller barnfamiljer, allmänt läggs "större fokus på barnfamiljer". Tre n uppger att initiativet till detta samarbete ligger hos antingen KFM eller hyresvärderna, dvs. det är de som trycker på socialtjänsten.

Är socialtjänsten på plats när barnfamiljer vräks?

På frågan om socialtjänsten alltid är på plats när barnfamiljer vräks, svarar fyra nej. En av dem som svarat nej uppger att socialtjänsten inte närvarar "om de vet att barnen inte är hemma eller inte kommer hem (-) de närvarar bara för barnens skull". Ett annat nejsvar motiveras på följande vis:

I vissa fall måste KFM kontakta soc och uppmana ngn i personalen att infinna sig till förrättningen. KFM måste då skjuta på förrättningen för att invänta personal från soc. Detta förfaringssätt är mkt enerverande för alla inblandade parter.

Ett ja-svar kommenteras med att de är på plats, men på initiativ av KFM.

Tar kronofogden särskild hänsyn till om det finns barn?

Frågan om de tar särskild hänsyn om det finns barn med i det hushåll som ska avhysas, besvarar åtta av elva kronofogdar med ja. Detta sker huvudsakligen genom att kontakt tas med socialtjänsten

för att förvissa sig dels om att de känner till att det finns barn i hushållet, dels försäkra sig om att barnen har någonstans att bo. Generellt läggs det ner mer tid och ansträngningar för att hitta en lösning i dessa situationer. Om barnen inte har någonstans att ta vägen "får sociala ordna med 'omhändertagandet' innan avhysningen sker". Den särskilda hänsyn som tas är med andra ord att man arbetar enligt gängse rutiner men mer intensivt.

Vad behöver göras för att minska antalet vräkta barnfamiljer?

Den öppna frågan vad som enligt KFM skulle behövas göras för att minska antalet vräkta barnfamiljer, resulterade i längre svar från nio av de tillfrågade. I flera fall påpekas att såväl hyresvärd som socialtjänst bör ta kontakt snabbare innan verkställighet samt agera kraftfullare. På så vis skulle man kunna bromsa skuldökningen".

Om hyresvärden agerade på ett tidigt stadium och kontakter hyresgästen när hyresbeloppet inte är så stort kanske en avbetalning kan klaras av och hyresgästen komma i fatt och ordna sin ekonomi (autogiro av hyran t.ex.).

Ett flertal kronofogdar menar att socialtjänsten måste vara aktivare.

Socialtjänsten borde arbeta mer med uppsökande verksamhet, inte bara passivt översända ett brev där svaranden ombeds kontakta socialtjänsten. Ansträngningar borde göras för att tidigare upptäcka 'riskhushåll' för att tidigarelägga informationsinsatser.

En kronofogde menar att det inte räcker med att socialtjänsten endast meddelar gäldenären att kontakta dem för "konsultation". "Det behövs en regeländring där soc åläggs att besöka familjen för utredning." Liknande uppfattning har en annan kronofogde.

Som det är nu så är det gäldenären som ska söka upp socialen och begära hjälp, soc har inte uppsökande verksamhet. När soc får underrättelsen om avhysningen skickar de i regel bara ett brev till gäldenären, om inte gäldenären hör av sig så gör oftast soc ingenting. Gäldenärer i den här situationen öppnar i regel aldrig sin post.

En annan åtgärd som föreslås för att minska antalet vräkta barnfamiljer är att hyresvärden borde ta personlig kontakt när hyresbetalningen upphör samt att om det betalas ut bostadsbidrag borde det gå direkt till värden. Det framkommer också att värden borde förbättra informationen till hyresgästen beträffande konsekvenserna

av utebliven hyresbetalning. En myndighet redovisar en avvikande uppfattning i bemärkelsen att de inte anser att barnfamiljer ska särbehandlas. "Det bör vara lika för alla som har obetalda hyror eller av annan anledning ska avhysas." Det påpekas också att KFM inte kan påverka detta. "Föräldrarna och socialtjänsten har det yttersta ansvaret."

Har andelen vräkta barnfamiljer ökat eller minskat?

På frågan om kronofogdarna anser att antalet och andelen vräkta barnfamiljer ökat eller minskat, är svaren jämt fördelade mellan ökat, minskat och oförändrat. Detta kan givetvis ha sin förklaring i faktiska variationer mellan de olika kronofogdekontoren.

Hälften av kronofogdarna uppger att det skett förändringar under de senaste tio åren beträffande vilka hushåll som vräks. Svaren på vilka förändringar det rör sig om handlar främst om olika typer av marginalgrupper. Två uppger fler psykiskt sjuka, en uppger fler invandrarhushåll och yngre hyresgäster. En annan framhåller att det blivit fler "gamla människor som inte har någon anhörig som kan ställa upp".

Genomsnittlig tidsåtgång

En viktig fråga gäller hur lång tid i genomsnitt ett ärende tar som leder till vräkning från det att de hamnat hos kronofogden till att det verkställs. Kortast tid är en halv månad och den längsta är en och en halv månad. Den absoluta majoriteten uppger en genomsnittstid på 3–4 veckor.

1.3 Socialtjänsten

För Malmö skickades enkäter till tio stadsdelsnämnder, varav sju svarat.¹⁹ För Stockholm skickades 22 enkäter till stadsdelsförvaltningarna och 17 svarade.²⁰ Till Umeå utgick fyra enkäter, tre kommundelsnämnder samt till kommunen centralt. Två enkäter besva-

¹⁹ Svar saknas trots påminnelse från Husie, Hyllie samt Rosengård.

²⁰ Svar saknas trots påminnelse från stadsdelsförvaltningarna i Hässelby-Vällingby samt Maria-Gamla stan.

rades.²¹ I Uppsala fanns det endast kommunen centralt att skicka till och efter påminnelse inkom ifylld enkät. Det innebär att av 37 utskick inkom 27 svar, det vill säga en svarsfrekvens på 73 procent. I 1994 års undersökning var motsvarande siffra närmare 20 procent högre.

Beträffande socialtjänstens verksamhet i samband med vräkningar finns det förutom 1994 års praxisstudie en mindre kartläggning gjord av Socialstyrelsen 1989. För sju frågor finns det därför möjlighet till jämförelser mellan tre tillfällen: 1989, 1994 och 2005.²²

Finns det rutiner för handläggning vid meddelande från hyresvärd om uppsägning av hyresgäst?

År 1989 svarade 87 procent ja, 1994 var andelen 98 procent och nu senast 96 procent på denna fråga. Hur socialtjänsten agerar redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 2: Vad gör socialnämnden när meddelande om uppsägning av hyresgästen kommer från hyresvärden? Procent (N för 1989=55; för 1994=54 och för 2005=27²³)

	1989	1994	2005
Tar kontakt med samtliga hushåll	91	76	81
Kontaktar endast barnfamiljer	4	11	4
Annat	5	11	15

Redan 1989 ansåg Socialstyrelsen att socialnämnderna borde söka kontakt med samtliga avhysningshotade hushåll efter hyresvärdens uppsägning för att informera om vad socialnämnden kan erbjuda²⁴. Att tio procent inte kontaktades ansågs vara otillräckligt. Sedan dess har situationen uppenbarligen försämrats då 16 år senare cirka 20 procent av socialnämnderna inte tar kontakt med samtliga avhysningshotade hushåll. Av de fyra socialtjänster som svarat *Annat*

²¹ Svar saknas trots påminnelse från Hörnefors samt Sävar kommunaldelsnämnd.

²² För jämförbarhetens skull har frågorna 1994 och 2005 haft samma lydelse som i Socialstyrelsens undersökning från 1989.

²³ Det lägre antalet observationer 2005 beror på sammanslagningar av områden. I samtliga tabeller där alla tre undersökningarna redovisas är antalet observationer (N) detsamma som i denna tabell.

²⁴ SoS-rapport 1989:36, s.8.

2005, uppgav tre att de alltid tar kontakt (och då inte enbart skickar brev) med barnfamiljer samt äldre och psykiskt sjuka.

Finns handläggningsrutiner?

På frågan om socialtjänsten haft handläggningsrutiner när kronofogden meddelar datum för vräkning, fördelade sig svaren på följande vis.

Tabell 3: Finns utarbetade rutiner för handläggning när meddelande om datum för avhysning kommer från kronofogdemyndigheten? Procent.

	1989	1994	2005
Ja	69	78	89
Nej	31	20	11
Ej svar	0	2	0

Uppenbarligen har fler socialförvaltningar skaffat rutiner när kronofogdens meddelande om datum för avhysning anländer.

Vad händer när kronofogdemyndigheten meddelar datum för avhysning?

Socialtjänsten ska enligt 5 kap. 4 § socialtjänstförordningen samma dag som meddelande från Kronofogdemyndigheten meddelar datum för avhysning ge besked om vem som handlägger ärendet.

Tabell 4: Vad gör socialnämnden när meddelande om datum för avhysning kommer från kronofogdemyndigheten? Procent. Flera svarsalternativ är möjliga.

	1989	1994	2005
1. Kontaktar kronofogdemyndigheten	36	57	70
2. Kontaktar hyresvärden	36	43	52
3. Kontaktar samtliga hushåll	45	46	81
4. Kontaktar endast barnfamiljer	45	43	19
5. Kontaktar kända missbrukare eller psykiskt sjuka	4	30	4
6. Avvaktar att hyresgästen tar initiativ till kontakt	1	22	4
7. Annat	0	17	15

Såväl kronofogdar som hyresvärdar kontaktas i högre utsträckning än tidigare, vilket skulle tyda på ett förbättrat samarbete mellan dessa tre aktörer. Dock föreligger en markant skillnad mellan denna undersökning och de två föregående. Det har skett i det närmaste en fördubbling av andelen socialnämnder som tar kontakt med samtliga hushåll. Detta torde också stå i samband med nedgången av andelen som endast kontaktar barnfamiljer. De höga siffrorna 1994 för kategorierna 5 och 6 tolkades som att socialtjänsten i samband med det mycket stora antalet ansökningar om vräkning, och med allt knappare resurser, tvingades inrikta sina insatser på speciella grupper och att hushåll utan kända problem själva fick ta kontakt för att erhålla hjälp. Nu 2005 är antalet vräkningar på en nivå som motsvarar den innan 1990 och åter är siffrorna för kategori 5 och 6 låga, vilket skulle styrka en sådan tolkning.

Hur agerar socialtjänsten vid vräkningen?

Hur agerar socialtjänsten vid själva vräkningen? Även här finns möjlighet till jämförelse över tid.

Tabell 5. Hur agerar socialnämnden när avhysningshot går till verkställighet? Procent. Fler svarsalternativ möjliga

	1989	1994	2005
1. Närvarar vid samtliga avhysningar	13	2	22
2. Närvarar endast om det gäller barnfamiljer	44	19	22
3. Närvarar när barnfamiljer, missbrukare, psykiskt sjuka avhyses	9	28	15
4. Närvarar vid behov efter utredning	16	51	41
5. Har aldrig funnits behov att närvara	16	8	4
6. Är med efter begäran av kronofogdemyndigheten	4	35	30
7. Är med efter begäran från hushållet	0	25	26
8. Annat	1	11	4

Förändringarna mellan 1989 och 1994 består 2005 med ett väsentligt undantag. Andelen socialnämnder som uppger att de närvarar vid samtliga vräkningar när de verkställs, har ökat betydligt (dock handlar det i absoluta tal om sex stycken). Fortfarande är det många som närvarar först om det visar sig finnas behov efter utredning, samt efter begäran från kronofogde eller det vräkningshotade

hushållet. Det resultatet tolkades i 1994 års studie som att socialtjänsten i dåvarande situation med många avhysningshotade hushåll, utredde och riktade sina resurser på ett mer effektivt sätt mot de mer utsatta grupperna²⁵. År 2005 består denna förändring, samtidigt som andelen som närvarar vid samtliga vräkningar ökar. Detta kan möjligen tolkas som att socialtjänsten fortfarande utreder i större utsträckning än 1989, men i dag när antalet avhysningshotade hushåll minskat har större möjligheter att närvara vid de vräkningar som går till verkställighet.

I vilka situationer avslår socialnämnden ansökan om ekonomiskt bistånd till hyresskuld?

För 2005 nämndes 35 ärenden som kan delas in i sex ärendetyper där socialnämnden givit avslag på ansökan om ekonomisk hjälp vid hyresskuld. En jämförelse med svaren från 1989 och 1994 ger följande tabell.

Tabell 6. Beskriv ärendetyper där socialnämnden givit avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd till hyresskuld. Procent. Fler svarsalternativ möjliga.

Ärendetyp	1989	1994	2005
1. Hushållet haft inkomst eller tillgångar att betala hyran med	57	69	26
2. Tidigare hyresskuld då betalningsförmåga funnits	0	28	26
3. Upprepade hyresskulder och tidigare insatser resultatlösa	31	9	37
4. Hushåll utan barn	40	11	15
5. Sökande prioriterat "lyxkonsumtion", "överkonsumtion"	18	2	4
6. Annan bostad tillgänglig	16	6	0
7. Sökande ej stått till arbetsmarknadens förfogande	9	4	0
8. Hyresvärden accepterat hyresplan	7	4	0
9. Annat	14	23	22

I kategorin *Annat* ingår för 2005 fyra svar som gäller de fall där värden säger nej till fortsatt boende även om skulden betalas. I de fallen har således socialnämnden givit avslag på ansökan. Den låga andelen avslag på grund av "lyxkonsumtion" tolkades 1994 som

²⁵ Flyghed 1994, s. 26–27.

tecken på minskade ekonomiska resurser hos de vräkningshotade. Det förefaller vara en rimlig tolkning även av resultatet för 2005. Denna tolkning stöds också av den minskade andelen av hushållen som inte betalt hyran trots att de haft ekonomiska möjligheter till det (ärendetyp 1).

Tre av fyra socialförvaltningar anser att avhysningsreglerna fungerar bra eller mycket bra. Endast två menar att de fungerar dåligt eller mycket dåligt. Men trots den höga andelen som är nöjda med hur regelsystemet fungerar är det 11 som ger förslag på hur det skulle kunna förbättras.

Ett återkommande förslag gäller hyresvärdarna. De måste reagera snabbare; "socialtjänsten får inte information om uppsägning i alla ärenden". Tiden blir knapp vilket resulterar i att "hyresskulderna blir för stora och därmed svårare att reda upp". I ett svar framkommer att det största problemet är hyresvärdarnas inställning som gör det svårt att förhandla om kvarboende. Därför behövs mer "förebyggande kontakt med hyresvärdar, speciellt mindre privata värdar".

Viss självkritik kan även spåras i några svar. Främst handlar det om att socialtjänsten måste förbättra sina rutiner när informationen väl inkommer samt att det behövs "bättre samarbete mellan sektionerna". En annan framhåller behovet av skriftliga rutiner, att "skriva ner det vi faktiskt gör". Ett sätt att förebygga att det går för långt, är att socialtjänsten själv tar initiativ till regelbunden kontakt med hyresvärdarna.

Även den generella bostadspolitiken berörs i ett svar. "Ett ökat bostadsbyggande gör att mycket av det arbetet socialtjänsten utför för att medverka till att bostadslösa, som egentligen inte hör hemma inom socialtjänsten, kunde minska och därmed ge mer utrymme att arbeta med bl.a. avhysningshotade familjer."

Följer socialtjänsten upp hushåll som vräkts?

En intressant fråga är i vilken utsträckning socialtjänsten följer upp hushållen efter det att vräkning verkställts. Detta är särskilt viktigt då tidigare studier visat att de som vräks drygt ett år efter vräkningen fortsatt har en svag koppling till bostadsmarknaden. Många är bostadslösa eller hänvisade till tillfälliga lösningar. Det gäller även barnfamiljer.²⁶

²⁶ Nilsson och Flyghed i Ds 2004:141, s. 278

Tabell 7. Gör socialnämnden någon uppföljning av vad som händer efter det att avhysning verkställs?

	1989	1994	2005
Aldrig	24	6	4
Alltid	2	6	11
I vissa fall	71	82	85
Annat	0	2	0
Ej svar	4	6	0

Ökningen av andelen som alltid följer upp tyder på viss förbättring. Men som tidigare år görs uppföljning företrädesvis "i vissa fall". Nedgången från 1994 av dem som aldrig följer upp tycks gälla även 2005. De vanligaste skälen till uppföljning är att det handlar om barnfamiljer (9 svar) samt "aktuella ärenden inom socialtjänsten" (7 svar). Därefter följer särskilda kategorier, som psykiskt sjuka (5 svar) och missbrukare (2 svar).

På följdfrågan hur sådan uppföljning görs svarar ett drygt halvdussin att detta sker genom "personliga kontakter med den avhyste". Hur många av dessa som sker via telefon alternativt personlig besök framgår inte. I stor utsträckning sker uppföljningen genom vad som kan beskrivas som socialtjänstens gängse arbetsformer. Det handlar om insatser "i det löpande sociala arbetet" då, som det uttrycks, "vi ofta är involverade för annat boende eller att ärendet har kontakt med annan social enhet". En annan framhåller att "oftast blir den/de avhysta aktuella hos socialtjänsten varför både planering och uppföljning naturligt sker". Huvudsakligen handlar det om att på olika sätt hålla fortsatt kontakt. Detta kan ske genom besök hos, eller av, handläggaren. Finns ingen etablerad kontakt "hänvisas den vräkte till socialtjänsten av KFM". På så vis kan man hålla koll på hur fortsatt boende ordnats. Ett syfte med uppföljningen är att ge "stöd till att göra familjen självständig".

Därefter följer en mängd mer eller mindre disparata svar. Flera svarar att det beror på hur den vräkte själv agerar. Uppföljning sker "helt efter den sökandes vilja". I dessa fall är socialtjänstens uppföljning således beroende på om den vräkte tar egna initiativ eller ej. Detta kan t.ex. ske genom att vederbörande "ansöker om insatser från stadsdelen" eller "fortsätter att ansöka om ekonomiskt bistånd", vilket måste betraktas som en minst sagt tveksam uppfattning av vad uppföljning innebär.

Samverkan med kronofogdemyndigheten

I jämförelse med undersökningen 1994 har socialtjänstens samverkan med kronofogden intensifierats. År 1994 var det 50 procent som hade regelbunden samverkan, 11 år senare har andelen ökat till 70 procent. Tio procent hade inget samarbete alls 1994, 2005 har samtliga någon form av samarbete. Samarbetsformen såväl formellt som informellt är den dominerande i båda undersökningarna (kring 60 procent). En femtedel av de tillfrågade socialförvaltningarna hade ett informellt samarbete vid den första praxisstudien; i studien 2005 är det ingen som uppger att de enbart har informellt samarbete.

Knappt hälften uppger att det skett förändringar i samarbetet med kronofogdarna sedan 1995. De 13 förvaltningar som svarat på frågan vad dessa består i, menar samtliga att det varit förändringar till det bättre. Huvudsakligen handlar det om bättre kontakt och därmed bättre samarbete. Fem förvaltningar uppger också att det inrättats särskilda tjänster och "specialteam" samt startats projekt där alla ärenden om avhysningar tas om hand. "Strukturerat samarbetet i alla hyresärenden av socialsekreterare med specialistkompetens." Detta har skapat en god grund för samarbete och varit till stor fördel i arbetet med att förebygga och förhindra avhysningar. En uppger att det varit viktigt att tydliggöra "varandras befogenheter och möjligheter", i synnerhet vad det gäller familjer med barn.

Är samarbetet med kronofogdemyndigheten till nytta för socialtjänsten?

En stor majoritet (85 procent) anser att samarbetet med kronofogden varit till nytta för socialtjänsten. Det gäller såväl 1994 som 2005. Skälen till detta varierar. Återigen poängteras den stora fördelen med informationsutbyte och kontakt för att kunna agera på ett tidigt stadium. Det var en viktig anledning till den positiva synen på kontakten med fogdarna även 1994. "Vi får mer information, bra information som ger tydligare bild i de fall vi ej får kontakt själva. Ofta har de telefonnummer till personerna. Förhandla om att skjuta upp avhysningen så att vi får en bättre utredningstid."

Flera påtalar just betydelsen av att samarbetet med kronofogden kan leda till uppskov med avhysningen. "I vissa fall kan uppskov utverkas för att hinna diskutera och hitta lösningar tillsammans

med hyresvärd och klient.” Enligt en socialförvaltning kan detta leda till att ”vi hjälps åt att föra den sökandes talan mot hyresvärden.” En återkommande synpunkt är att samarbetet gjort att ”avhysningar kunnat förberedas och genomföras skonsamt.” Men framför allt har samordning och bättre information gjort att bistånd kunnat ges i god tid och avhysning i vissa fall till och med kunnat förhindras.

Finns särskilt samarbete när barnfamiljer vräks?

Drygt hälften av de tillfrågade 2005 uppgav att de hade särskilt samarbete med kronofogden vid vräkning av barnfamiljer. Samarbetet har främst bestått i tätare kontakter med KFM (men även fastighetsägaren) för att ”på alla sätt försöka undvika avhysningen”, t.ex. genom att göra upp avbetalningsplaner eller att KFM åtminstone ger uppskov så att ”socialtjänsten ska hinna ordna annat boende” eller ”för att få mer tid att utreda”. Flera påpekar att KFM är mer aktiva i dessa ärenden. ”Vi hjälps åt att föra den sökandes talan mot hyresvärden.” Ett par stycken uppger att ”särskild satsning” är att ”socialtjänsten deltar vid avhysningen”. En annan att de har ”lite mer kontakt innan vräkning”. Det är svårt att se att de sistnämnda fallen skulle utgöra någon form av ”särskild satsning”. Även beträffande övriga insatser kan man fråga sig hur många av dessa som verkligen lever upp till epitetet ”särskilt samarbete”.

Har kronofogdens attityd till avhysningshotade förändrats?

På frågan om socialtjänsten anser att kronofogdens attityd till avhysningshotade förändrats under de senaste tio åren, svarar närmare hälften att någon förändring inte skett. Sex socialförvaltningar menar att kronofogden blivit generösare, vilket kan vara ett resultat av förbättrad kontakt och utvecklat samarbete. Endast tre har svarat att kronofogden blivit restriktivare. De som lämnat en kommentar till denna fråga har huvudsakligen tillhört de positiva. Återigen är det värdet av diskussioner och samverkan som framhålls. Två kommentarer betonar att det ”är hyresvärdens attityd som är avgörande”, även kronofogden är ”beroende av vad hyresvärden har för synpunkter och ställer för krav”.

Finns regelbunden samverkan med hyresvärdarna?

År 1994 uppgav hälften av de tillfrågade socialnämnderna att de samverkade regelbundet med hyresvärdarna i avhysningsärenden, 2005 har andelen ökat till tre fjärdedelar. Samtliga socialförvaltningar har 2005 någon form av samverkan; 1994 var det tio procent som inte samverkade alls med värdarna. Andelen som har formellt samarbete är densamma i båda studierna (60 procent). Dock har andelen som uppger att det skett förändringar i detta samarbete ökat från knappt 30 procent till drygt 50 procent. Huvudsakligen har dessa förändringar varit till det bättre.

Några framhåller emellertid att det blivit svårare att samarbete och att värdarna antagit en hårdare attityd p.g.a. lägenhetsbristen. Ett uttryck för denna restriktivitet är att det blivit svårare att teckna avbetalningsplaner.

De som är positiva framhåller att det skapats rutiner för förebyggande arbete; att det inrättats särskilda grupper/team eller tjänster som underlättar tidig och tätare kontakt samt att det hålls regelbundna träffar med hyresvärdens representanter. "Hyresvärden vet vem han ska kontakta och han kan även ta informella kontakter med uppsökarna." Förr kunde "hyresvärdar ofta bli hänvisade från den ena till den andra". Det framkommer också att de specialteam som inrättats för att avvärja vräkningar "genom effektivt uppsökeri fått förtroende hos hyresvärdar vilket ger utrymme för förhandlingslösningar till hyresgästs fördel".

Samtliga tillfrågade socialförvaltningar uppfattar att samarbetet med värdarna varit till nytta, vilket är 15 procent fler än 1994. Den huvudsakliga anledningen till att det varit till nytta är, i likhet med 1994 års studie, att det gått att hitta olika typer av lösningar som gjort att hushållet kunnat bo kvar eller att vräkningen åtminstone kunnat skjutas upp. Detta har bl.a. skett genom att socialtjänsten beviljat bidrag till skulden, övertagit förstahandskontraktet på lägenheten eller genom att "socialtjänsten tillsätter boendestöd".

Ett annat sätt som flera nämner är att upprätta avbetalningsplaner som värden accepterat. "Hyresvärden kan övertalas att behålla hyresgästen genom våra insatser." Har det inte gått att förhindra vräkning har kontakten med värden enligt vissa gjort att "avhysningarna planerats så att de genomförts skonsamt". En starkt bidragande orsak till detta har varit ett tidigt agerande, och för detta behövs goda etablerade kontakter med värdarna. "Man kan i kommunikationen få till lösningar för att hyresgästen får bo kvar." I

flera fall företas det "gemensamma hembesök med hyresvärden i syfte att få till stånd en överenskommelse av något slag". Dock är det viktigt att påpeka att flera svar indikerar att det förekommer mycket stora variationer mellan olika värddar vad det gäller intresset av att samarbeta med socialtjänsten i dessa ärenden.

Har hyresvärdarna blivit mer restriktiva?

Tolv av 27 socialförvaltningar menar att hyresvärdarna antagit en restriktivare attityd gentemot avhysningshotade hushåll under de senaste tio åren, medan fem tvärtemot anser att värdarna blivit generösare. I de efterföljande kommentarerna framhålls att det skiljer sig mellan olika hyresvärdar. "Hyresvärdar har blivit restriktivare vad gäller såväl störningar som hyresskulder, men framför allt upprepad sen inbetalning av hyran." I flera svar framkommer att det är bostadsrättsföreningar som agerat restriktivt. "Många bostadsrättsföreningar vill bli av med betalningssvaga hushåll." En annan svarar: "Ett hårdare och mer ogästvänligt hyresklimat i Stockholm. Kan då svara för innerstaden där många bildat bostadsrätter när allmännyttan var till salu." Å andra sidan uppger en socialförvaltning att det hos dem fungerar bättre just med vissa bostadsrättsföreningar.

De som anser att värdarna blivit generösare exemplifierar det med att "de allra flesta är villiga till att hitta lösning på problemet" och vissa värddar "blivit mer engagerade och tar mycket sociala hänsyn".

Finns särskilt samarbete med hyresvärdarna?

Närmare 60 procent av de tillfrågade uppger att de har någon form av särskilt samarbete med värdarna vid vräkning av barnfamiljer. Detta tar sig framför allt uttryck i tätare och aktivare kontakter, i vissa fall "gemensamma hembesök med hyresvärden i syfte att få till stånd en överenskommelse". I stor utsträckning handlar det om att i samråd försöka förhandla fram en uppgörelse med värden så att familjen kan bo kvar. "Vi försöker få till stånd att familjen får bo kvar genom att ex bevilja socialbidrag till skulder eller överta förstahandskontraktet på lägenheten." Men återigen handlar det

om verksamhet som ingår i det gängse arbetet med vräkningsshotade hushåll.

Till mer särskilda satsningar i uttryckets egentliga bemärkelse hör inrättandet av särskilda uppsökande team. I några fall undrar man hur socialförvaltningarna definierat särskild satsning, t.ex. två förvaltningar som uppger att de alltid tar kontakt med hyresvärderna. Eller den som svarat att "möjligheterna att undvika vräkning undersöks särskilt noga". Ytterligare ett exempel är följande: "Hyresvärd brukar göra en extra kontroll att socialtjänsten är informerad och beredd att vidta åtgärder." Är detta att karaktärisera som en "särskild satsning"? Det framkommer också att det inom samma område kan vara stora variationer i arbetet beroende på olika värders skiftande attityd.

Har socialtjänsten blivit mer restriktiv?

När socialtjänsten själv får bedöma hur den egna benägenheten att betala hyresskulder förändrats sedan 1995 uppger en fjärdedel att de blivit restriktivare, lika många att de blivit generösare och de övriga att det inte skett någon förändring alls. På följdfrågan hur deras insatser för att hjälpa avhysningshotade i övrigt ändrats de senaste tio åren, svarar flera att de framför allt agerar snabbare i dag samt att man i större utsträckning aktivt försöker få kontakt med hushållen, i vissa fall personligen, och inte nöjer sig med att enbart skicka brev.

I ett halvdussin av svaren framkommer att barnperspektivet stärkts, vilket lett till att hyresskulder oftare betalas. "När det gäller barnfamiljer så skall avhysning endast ske i undantagsfall." En annan svarar på följande vis: "Vi vet att det är omöjligt att få ett nytt förstahandskontrakt om man blivit avhyst. Vi gör allt vi kan för att den sökande ska få behålla bostaden, framför allt barnfamiljer."

Många svarar att insatserna förändrats under de senaste tio åren genom att man oftare tar över kontrakt, är generösare med att bevilja ekonomiskt bistånd samt oftare tillsätter boendestöd. Det förhandlas också mer med hyresvärdarna än tidigare. I vissa fall hjälper socialtjänsten även till i förhandlingar med hyresnämnden. Flera uppger dock att något ekonomiskt bistånd till hyran inte utbetalas "om hyresvärderna säger att hyresgästen inte få bo kvar även om skulden betalas".

Till de strukturella förändringar (dvs. inte enbart förändringar av arbetet inom rådande struktur) som gjorts under de senaste tio åren hör "projekt som arbetar fokuserat på boendefrågor, internt finansierat"; "inrättande av specialteam för att avvärja avhysningar" samt att man avdelat "samma personer på stadsdelen som arbetar med dessa problem".

Ett genomgående tema i de restriktiva svaren är att det ställs högre krav på hyresgästen; ofta som ett led i hjälp till självhjälp. "Ifrågasätter mer, försöker få personen att ta eget ansvar t.ex. att gå till budget- och skuldrådgivning." "Målsättningen är att hjälpa hyresgäster få rutin i att betala hyran m.a.o. att så snart som möjligt återfå kontrollen över sin ekonomi och avslutas hos socialtjänsten." En uppger att man blivit generellt restriktivare, barnfamiljer undantaget.

Vissa hjälper också till med sanering av ekonomin, men då krävs en motprestation. "Bevilja mot återkrav. Avbeta skulder till stadsdelen om egna inkomster finns. Sköta sin ekonomi genom egna medel under en period. Budgetrådgivning." "Hjälpa klienten med avbetalningsplan. Bevilja skulden mot återkrav om klienten har inkomster över norm."

Vilken effekt har ändringen i hyreslagen 1993 haft?

"Om socialnämnden under treveckorsfristen åtar sig att betala hyran får hyresgästen behålla lägenheten." Så uttryckte sig dåvarande statsrådet Lars Lövdén i interpellationsdebatten den 4 april 2001 när han besvarade frågan om vad regeringen gjorde för att minska antalet vräkningar²⁷. Det han syftade på var den förändring som infördes hyreslagen som trädde i kraft den 1 juli 1993. Då ville lagstiftarna förbättra socialnämndernas möjligheter att förhindra att vräkningshotade hyresgäster tvingades lämna sina bostäder. Meningen var att det skulle räcka med att socialnämnden inom återvinningsfristen skriftligen meddelade hyresvärden att nämnden åtog sig betalningsansvaret.²⁸ Den möjligheten för socialnämnden att träda in och ta på sig betalningsansvaret för en hyresskuld fanns redan innan denna lagändring. Syftet med förändringen var att stärka den möjligheten. Därmed skulle det enligt lagstiftarna vara

²⁷ Interpellation 2000/01:362

²⁸ Hyresgästen ska fortfarande stå själv för kontraktet, vilket innebär att det inte handlar om någon ny variant av socialt kontrakt.

uteslutet att vräka hyresgäster på grund av bristande betalning. Men det handlar inte om något åtagande per automatik för socialnämnden. Det krävs fortfarande ett formellt beslut grundat på en individuell bedömning av varje enskilt fall.

På frågan hur denna regel påverkat socialtjänstens praxis i avhysningsärenden svarar 12 av 27 förvaltningar att den inte haft någon påverkan alls. Två kan inte bedöma om det betytt någon förändring och fyra svar är irrelevanta för frågeställningen.

Några svar kan sammanfattas med att de är "mer aktiva att agera innan återvinningsfristen", vilket resulterat i att färre fall går till vräkning. Två uppger att de blivit generösare med att ta över kontrakt samt i viss mån även bevilja ekonomiskt bistånd eller ta på sig betalningsansvaret.

Sammantaget kan man med en ytterst välvillig tolkning av socialtjänstens svar säga att fyra av dessa (dvs. knappt 15 procent) tyder på att lagstiftarnas intentioner realiserats. En fundamental förutsättning för att denna möjlighet att förhindra att vräkning går till verkställighet, är att socialtjänsten verkligen får besked i så pass god tid att de kan ingripa innan återvinningsfristen gått ut.

Socialtjänstens handläggningstider

Tiden det tar från det att ett ärende anländer till att vräkning verkställs, är betydligt längre för socialtjänsten än vad den var för kronofogden. För socialtjänstens del föreligger stora variationer, från ett par veckor till uppemot ett år. Ett halvdussin menade att det inte går att svara på frågan. De flesta av dem som svarat anger ett tidsspann på 1–2 månader.

Vilka hushåll vräks?

Elva socialförvaltningar uppger att det under de senaste tio åren skett förändringar beträffande vilka hushåll som vräks. Under de senaste fyra åren menar de att klimatet på bostadsmarknaden blivit hårdare. Oavsett hushåll agerar värdarna snabbare vid störningar och hyresskulder. Det har lett till "lägre tolerans mot störningar och återkommande förseningar med hyran", vilket i sin tur lett till att det "vräks fler familjer i dag". Dessutom har psykiskt sjuka och äldre fått det svårare. "Det är personer som saknar egna resurser

som är mest utsatta. De söker oftast inte hjälp själva." Även här påpekas att vissa bostadsrättsföreningar har liten tolerans samt att andelen sådana vräkningar ökat.

Särskilda åtgärder för barnfamiljer

Närmare 90 procent av de tillfrågade uppger att de vidtar särskilda åtgärder när det gäller vräkning av barnfamiljer. Ett återkommande svar är att man utifrån ett barnperspektiv följer upp och ser till att barnen har någonstans att bo efter vräkning, t.ex. "vid behov överflyttning till annan vårdnadshavare". Barnfamiljer ställs inte på "gatan", utan vi "förvissar oss om att bostadsfrågan är löst för familjen efter att de förlorat sin lägenhet". En möjlighet är att undersöka "om barnen har någon annanstans att ta vägen t.ex. en mamma, pappa, nära anhörig". Ett annat sätt att lösa boendet med fokus på barnen är att använda befintliga "utredningslägenheter" alternativt ordna någon form av hotell- eller jourboende. "Barnfamiljer har alltid varit en prioriterad grupp."

När det gäller barnfamiljer är flertalet generösare såväl med ekonomiskt bistånd som med att förhandla med värden om övertagande av förstahandskontrakt. Beträffande det sistnämnda återkommer påpekandet att flera värdar vräker trots att socialtjänsten erbjuder sig att betala hyresskulden. Vad det gäller kontakt med värden är det extra viktigt med tidig kontakt när det gäller hushåll där det ingår barn. Dessutom förekommer svävande svar av typen "man försöker se ur barnets perspektiv".

Varför avslår socialnämnderna ansökan om ekonomiskt bistånd?

Skälen till att avslå ansökan om ekonomiskt bistånd till barnfamiljer med hyresskuld, är för flera av de tillfrågade socialnämnderna inte annorlunda än skälen till avslag generellt. Det handlar således huvudsakligen om upprepade hyresskulder samt hushåll som haft tillgångar, men valt att prioritera andra utgifter än hyran. Ett exempel på prioritering av andra utgifter som nämns är att vederbörande "bor i bostadsrätt" eller "bor för stort och vägrat byta till mindre billigare". En försvårande omständighet är om den vräkningshotade uteblivit från avtalade möten med socialtjänsten. Några nekar endast om det finns annan vårdnadshavare där barnen kan bo, eller

om barnets boende blivit tillgodosett på annat sätt. Även här gäller att bistånd inte ges om värden beslutat sig för att fullfölja vräkningen oavsett om skulden regleras eller ej. En socialförvaltning uppger att detta över huvud taget inte förekommer.

Hur stor andel av de vräkta är barnfamiljer?

Majoriteten, kring 40 procent, av de tillfrågade menar att såväl antalet som andelen barnfamiljer som vräks är oförändrat. Endast ett fåtal menar att de ökat. De baserar sin kännedom om dessa förhållanden i stor utsträckning på minnesbilder hos framför allt socialsekreterarna samt "gissning/känsla/kunskap om verksamheten". Fem förvaltningar uppger att de får sådan information från KFM, två att uppgifter kommer från värden. Endast en uppger att de för egen statistik över dessa ärenden. I ett annat svar framkommer intresset av att sådan statistik borde finnas. "Jag har arbetat med detta i 23 år, tyvärr finns ingen statistik att tillgå än, men vi kommer att förändra vårt verksamhetssystem och då..."

Vart tar barnfamiljer vägen efter vräkning?

Sexton av 27 socialförvaltningar har full koll på vart barnfamiljer tar vägen efter vräkning, sju uppger att de har sådan kunskap "ibland". Vad de grundar den kunskapen på är högst varierande, men det vanligaste svaret skulle kunna sammanfattas med att man vet vad som händer med de familjer som fortfarande har kontakt med socialtjänsten. Däremot har man mycket bristfällig kunskap om dem som inte är aktuella och som inte söker kontakt med socialtjänsten efter de att de lämnat lägenheten. Tre socialtjänster uppger att de alltid "följer upp alla ärenden med barnfamiljer". Andra uppger att de har så få fall att de kommer ihåg. Dock tycks det vara svårt att ha kännedom om familjens boende om de byter kommun. "Inte i alla fall, men i de flesta fall fanns inför avhysningen kontakt med KFM, hyresvärd och hyresgäst. Ibland har hyresgästen ordnat lägenhet i annan kommun och lämnat lägenheten öppen med nyckeln på diskbänken."

Vad krävs för att minska antalet vräkta barnfamiljer?

Ett stort antal socialförvaltningar besvarade den avslutande frågan om vad som skulle behöva göras för att minska antalet vräkta barnfamiljer. Som väntat är svaren även här högst varierande. Ett återkommande tema är dock att det måste till tidig kännedom om familjernas situation och här är det viktigt att ge "tidiga signaler om problem i boendet så att vi kan försöka sätta in insatser innan `det är kört´". En socialförvaltning svarar på följande sätt.

Ökat samarbete mellan olika aktörer (helhetsperspektiv på familjen). Många föräldrar jag mött är rädda för att blanda in socialtjänsten, skräck för att barnen ska tas ifrån dem. Marknadsför kronofogden och socialtjänsten så att folk vågar be om hjälp, och när de väl kommit så långt måste vi hjälpa dem.²⁹

Andra menar att vissa fastighetsägare borde lätta på sina krav samt att de skulle visa

större tydlighet om konsekvenser av att inte betala hyran eller att störa. Eventuellt en informationsfolder redan vid kontraktsskrivning. En del fastighetsägare låter hyresskulden växa i onödan.

I ett svar efterlyses lagändring beträffande värdarnas skyldigheter.

Först och främst är det hyresvärdarna som bör försöka få till stånd samarbete med sin hyresgäst. Kanske reglera i lag att större hänsyn till barnfamiljer tas. Socialtjänsten har små möjligheter att påverka en hyresvärd som inte tar sitt ansvar."

Ett förslag är att "kalla alla barnfamiljer på besök vid hyresskulder + följa upp dem en period efteråt.

Några förvaltningar framhåller vikten av att ha större möjligheter till ekonomisk rådgivning. Bostadspolitiken kommenteras på följande vis: Ökad tillgång av bra boende för barnfamiljer".

En socialförvaltning lämnar ett omfattande svar som inledningsvis pekar på ett viktigt angränsande problem.

Ett betydligt mer angeläget problem som vi ser är de barnfamiljer som kommer till stadsdelen med andrahands- eller inneboendekontrakt. Dessa kontrakt visar sig inte alltför sällan vara osäkra eller att det handlar om att bo mycket trångt med flera familjer i en lägenhet avsedd för en familj. Vi har i dag 12 barnfamiljer på hotell eller vandrarhem. Våren 2004 sågs alla ärenden med boende på hotell eller vandrarhem över. Då visade siffrorna att två hushåll av 19 som bodde på

²⁹ Understrykning i original.

hotell eller vandrarhem saknade eget boende med anledning av att de vräkts från ett förstahandskontrakt. Flertalet hade blivit bostadslösa på grund av andrahands- eller inneboendekontrakt upphört i förtid eller gått ut utan att de hittat något nytt boende. Vår bedömning är att fördelningen ser ut på samma sätt i dag.

Några tankar om insatser för att minska antalet vräkta barnfamiljer;

- Närmare samarbetet mellan hyresvärdar och socialtjänst så att t.ex. hyresskulder snabbare kommer till socialtjänstens kännedom.
- Hyresvärdarna (åtminstone de kommunala) ska ha större ansvar för individens boende t.ex. vid första sena hyran, ta personlig kontakt, informera om risker men också erbjuda/informera om autogiro eller annan form av betalning, informera om budgetrådgivare som finns i kommunen.
- Utökade resurser till kommunerna skulle möjliggöra mera insatser i form av boendestöd och/eller mer "hemma-hos"-arbete.

1.4 Hyresvärden

I likhet med förra studien var svarsfrekvensen lägst hos hyresvärdarna. Av de tolv privatvärdar som fick en enkät var det endast en som inkom med svar. En bidragande orsak till detta är att det i motsats till förra undersökningen inte gick att erhålla ett missivbrev från fastighetsägarnas branschorganisation (Sveriges fastighetsägare).³⁰ Svarsfrekvensen för de allmännyttiga bostadsföretagen har däremot varit hög. I Stockholm besvarades 5 av 6 utskickade enkäter; Uppsala fyra av fem, i Malmö svarade endast MKB och från Umeå inkom 3 av 5 möjliga svar. Det innebär totalt 13 svar av 19 utskick (68 procent) till de allmännyttiga bostadsföretagen. År 1994 svarade 85 procent av de allmännyttiga företagen och 65 procent av privatvärdarna. Till svaren från de tretton allmännyttiga företagen har lagts den enda privatvärden, vilket innebär att studien av hyresvärdarna avhysningspraxis baseras på totalt 14 enkätsvar. Det kan också vara på sin plats att notera att 11 av dessa 14 värddar är desamma som i undersökningen från 1994.³¹

³⁰ Dock utlovades ett sådant efter telefon- och mailkontakt, men löftet uppfylldes aldrig.

³¹ Dessa är för Stockholm: Svenska Bostäder; Familjebostäder samt Stockholms hem.; Uppsala: Håbohus; Älvkarlebyhus; Tierpsbyggen samt Uppsala hem. (Ej svar från Uppsala kommuns Fastighets AB); Malmö: Malmö kommunala bostäder (Ej svar från Burlövs Bostäder AB samt Lomma Fastighets AB); Umeå: Robertsfors bostadsstiftelse; Vännäs bostäder samt Bostaden i Umeå. (Ej svar från Nordmalingshus AB samt Vindelsbostäder AB).

Kriterier för att godkänna en hyresgäst

Enkätens första fråga gällde enligt vilka kriterier värdarna godkänner ny hyresgäst. Vid en jämförelse med svaren från 1994 års studie där en liknande fråga inledde enkäten³², framkommer flera påtagliga skillnader. Tre fjärdedelar av värdarna kontrollerade med tidigare värd samt inhämtade kreditupplysning³³ 1994. Svaren 2005 visar på en klar minskning, en femtedel kollar med tidigare värd och drygt 40 procent tar kreditupplysning.³⁴ År 1994 gjordes ett fåtal kontroller med socialförvaltningen innan kontrakt tecknades, 2005 är det ingen av de tillfrågade värdarna som kollar med socialförvaltningen.

Den vanligaste kontrollmetoden är olika varianter på "inkomstprövning (nettoinkomsten efter avdrag av hyresbeloppet ska minst uppgå till kronofogdens förbehållsbelopp)". Flera uppger att de kräver fast inkomst, i vissa fall minst sex månader framåt. En uppger att det ska finnas "godtagbar inkomst minst 6 månader före inflyttningsdagen". De flesta accepterar även inkomst av annat än från arbete som "CSN, pension eller a-kassa som uppfyller konsumentverkets norm för skälig levnadsstandard". Flertalet kan "godkänna mindre betalningsanmärkningar". Två värdar uppger att om det finns betalningsanmärkningar kräver de borgensman. Tre stycken uppger att hyresgästen dessutom "ska vara skötsam".

Vilka accepteras inte som hyresgäster?

Svaren på frågan vilka kategorier som inte accepteras som hyresgäster fördelades sig enligt nedan.

³² Vilken information inhämtar Ni om bostadssökande innan Ni tecknar kontrakt? var frågans lydelse 1994. Därtill är det att observera att vid jämförelse mellan undersökningarna med används svaren från samtliga värdar 1994, dvs. såväl allmännyttan som privatvärdar.

³³ Kreditupplysning omfattar huvudsakligen uppgifter om senaste taxerade inkomst, förmögenhet, fastighetsinnehav och av domstol eller annan myndighet fastställd betalningsanmärkning.

³⁴ Dock ska man beakta att bastalet för procentberäkningar för 2005 är 14, vilket innebär att varje svar motsvarar sju procent.

Tabell 8. Vilka av följande kategorier accepteras inte som hyresgäst hos Er? (Flera alternativ möjliga.) Procent. (N 1994 = 35 och N 2005 = 14)

	1994	2005
1. Personer med betalningsanmärkning	59	50
2. Tidigare hyresskuld	88	100
3. Arbetslös	15	7
4. Tidigare störande i boendet	29	36
5. Socialbidrag	3	43
6. Annat	12	29

Fortfarande är tidigare hyresskuld den vanligaste anledningen till att diskvalificeras för nytt kontrakt. Därefter kommer betalningsanmärkning. Det var den enda punkt där det 1994 förelåg skillnader mellan privatvårdar och allmännytta; 77 procent av privatvårdarna accepterade inte betalningsanmärkning medan motsvarande andel för allmännyttan var 50 procent. Andelen som inte accepterar socialbidrag som inkomstkälla har ökat betydligt, vilket måste betraktas som anmärkningsvärt. I kategorin annat ingår för 2005 tre som svarar att de inte accepterar betalningsanmärkningar "av betydelse", en uppger att den inte får var större än 1000 kronor och två stycken som inte accepterar att hyresskulden fortfarande är oreglerad.

Har det skett någon förändring i hyresvärdens bedömning av nya hyresgäster?

De flesta av de värdar som tillfrågades 2005 menar att det varken skett någon förändring i deras bedömning av nya hyresgäster eller i deras vräkningspraxis under de senaste tio åren. Den andelen var lika stor i 1994 års studie. De fyra som svarat ja 2005 anser samtliga att de blivit mer restriktiva. En uppger att de "sedan 1996/97 inte accepterar nya hyresgäster som uppbär bistånd. Dessa hyresgäster bor i dag på sociala kontrakt/kommunkontrakt." En annan är i dag snabbare med att skicka ärenden till KFM.

Tas särskild hänsyn till att det finns barn i hushållet?

Beträffande om det tas särskild hänsyn om det finns barn med i hushållet svarar åtta av fjorton nej. De som svarat ja uppger att de är "mer aktiva i förhållande till de sociala myndigheterna" samt informerar socialtjänsten så snabbt som möjligt. Det förekommer även att de "söker personlig kontakt med myndigheten". Enligt en värd får "en barnfamilj som tidigare blivit uppsagd fler chanser till kvarboende".

Samarbete med kronofogden

Samtliga värdar samarbetar med kronofogden i avhysningsärenden, alla utom en gör det regelbundet. Den som gör det sporadiskt är undersökningens enda privatvärd. År 1994 var det en fjärdedel av värdarna som inte samarbetade alls med kronofogden och endast drygt 60 procent som gjorde det regelbundet. Hälften samarbetar formellt och hälften såväl formellt som informellt, vilket i stort motsvarar resultaten från 1994. Det har inte skett några betydande förändringar i detta samarbete under de senaste tio åren. Endast en svarar att så skett och det genom att de har tätare kontakt i dag. Tolv av fjorton uppger att samarbetet med fogden varit till nytta. Här förelåg stora skillnader mellan privatvärdar och allmännyttan 1994, då endast en av tolv privatvärdar ansåg att samarbetet varit till nytta medan 15 av 21 allmännyttiga värdar svarade ja på den frågan. Dock ansåg den enda medverkande privatvärden 2005 att samarbetet med fogden varit till nytta.

I likhet med när frågan ställdes till kronofogdar och socialtjänst är den vanligaste förekommande anledningen till att man tycker att samarbetet varit till nytta, att man fått information som underlättat vräkningsförfarandet, bland annat genom att man kunnat skynda på ärenden. En uttrycker det helt krasst på följande vis. "Jag får hyresgästen avhyst." En annan att "det är ett bra verktyg genom att kompetent personal är satt att utföra avhysningen". Ett gott samarbete "och goda rutiner bidrar till tydlighet och rättssäkerhet". Den genomgående uppfattningen är att kronofogden är till nytta därför att den stärker värdens sak. Detsamma gällde i 1994 års praxisstudie.

Tre av värdarna uppger att de har särskilt samarbete med kronofogden vid vräkning av barnfamiljer. De nämner att de tillsammans

med KFM "försöker se till att de sociala myndigheterna ska närvara vid avhysning av barnfamilj" samt att "KFM kontrollerar noggrant om vi har kunskap om barn finns i hushållet. Noggrann kontroll sker även med socialtjänsten." Dock är frågan om denna typ av utökad kontakt ska betraktas som uttryck för "särskilt samarbete".

Endast tre av de tillfrågade värdarna anser att kronofogden ändrat attityd till avhysningshotade hushåll under de senaste tio åren. Två menar att de blivit generösare och en att de blivit restriktivare. De som uppfattar att fogden blivit generösare påpekar "att KFM är mer generösa med att lämna kortare anstånd" samt att det "händer att kronofogden kontaktar soc. myndigheter för att försöka rädda situationen" vilket "ibland vara till stor hjälp för värden". En värd menar att det inte finns så mycket handlingsutrymme för kronofogden. "Det formella beslutet om avhysningen är redan taget genom att det finns ett utslag, dom eller beslut från Hyresnämnden. Kronofogdens funktion i detta skede är att verkställa. De är skyldiga att följa de lagar och förordningar som gäller och kan inte bevilja anstånd utan att det finns särskilda skäl."

Samverkan med socialtjänsten

Beträffande samverkan med socialtjänsten uppger tio värdar att det sker regelbundet, alla utom en att det sker i såväl formell som informell form. Det är en betydligt högre siffra än vad som var fallet 1994 då endast hälften av värdarna samverkade med socialtjänsten. Hälften av värdarna anser att det skett förändringar i denna samverkan sedan 1995. Återigen framhålls att förändringen främst består i utökat informationsutbyte samt tätare kontakter. I några fall förekommer regelbundna träffar mellan hyresvärden och socialtjänsten. En värd uppger att "soc. reagerar mycket senare på info om betalningsföreläggande. Har en njuiggare inställning gentemot avhysningshotade".

I ett svar påtalas den positiva förändring som ägt rum i och med att "vissa stadsdelar har bildat särskilda grupper som arbetar med barnfamiljer, vissa har 'rörliga team'".

Nio av de 14 värdarna anser att samarbetet varit till nytta, vilket är något fler än vad som var fallet 1994. Främst genom att man på olika sätt kunnat undvika vräkning samt "lättare att få in hyreskuldena från vissa gemensamma klienter/kunder", vilket kan leda till att "hyresgästens situation stabiliseras". Därtill underlättar en

bra kommunikation handläggningen "vilket i sin tur medför att avhysningsärenden hanteras så 'smidigt' som möjligt för alla parter inblandade inkl hg".

Flera värdar poängterar det värdefulla med särskilda satsningar från socialtjänstens sida, t.ex. uppsökarteam med fokus på vräkningshotade hushåll. "I de stadsdelar som särskilt arbetar med frågan har samarbetet varit till gagn. Att avhysningar ställs in och att antalet avhysningar minskar är till gagn för både hyresgäst och hyresvärd." Dock påtalar en av dessa värdar att det kan uppstå problem i kontakten då "socialtjänstens organisation är snårig vilket gör det svårt att få tag i rätt handläggare".

Några menar också att de "önskar tydligare och tidigare initiativ från soc. Om så skulle ske skulle antal avhysta minska högst betydligt.". Det är viktigt för värdarnas bedömning att få "en så tydlig bild som möjligt av hyresgästens situation liksom kunskap om vilka insatser och stöd hyresgästen får/kommer att få. Dessa förväntas ju kunna leda till en positiv förändring och ökar möjligheten att kunna bo kvar". En hyresvärd uppger att de "har 'skapat' fler återvinningsvägar efter utslag vilket medfört färre avhysningar. År 1995 hade vi 8,2 avhysningar/månad. Sedan 1999 har siffran inte legat över 1,6 avhysningar/månad". Vad dessa återvinningsvägar konkret består i framgår inte.

En av de allmännyttiga värdarna samarbetar inte på något sätt med socialtjänsten vid avhysningar, vilket måste betraktas som märkligt. Vad det gäller särskilt samarbete med socialtjänsten vid vräkning av barnfamiljer, har hälften av värdarna inget sådant. De som har någon form av samarbete uppger att "tätare kontakt/kommunikation" i vissa fall leder till förlikning genom att hela skulden blir betald och att socialt kontrakt tecknas.

Har det skett någon förändring i socialtjänstens attityd till avhysningshotade hushåll?

På frågan om de anser att det skett några förändringar i socialtjänstens attityd till avhysningshotade hushåll under de senaste tio åren, svarar hälften att socialtjänsten blivit restriktivare. Bland annat framkommer att värdarna noterat "att socialtjänsten ställer högre krav på sina klienter" samt att socialtjänsten i vissa fall kommer in senare än tidigare.

Har avhysningsrutinerna förändrats?

Sex av fjorton värdar uppger att de ha gjort generella förändringar i avhysningsrutinerna de senaste tio åren. En av värdarna påpekar ett betydelsefullt förhållande som gör att socialtjänsten kan missa hushåll som tvingas lämna sin lägenhet.

Vid förverkande pga obetald hyra finns en skyldighet enligt Hyreslagen att underrätta de sociala myndigheterna. Denna skyldighet finns inte om avtalet sägs upp till hyrestidens utgång återopande JB 12 kap 46§ 1 st 2 p. *Fastighetsägaren har mao ingen rättighet att utan hyresgästens medgivande meddela den sociala myndigheten. Dessa uppsägningar riskerar att gå förbi de sociala myndigheterna såvida inte fastighetsägaren på eget initiativ tar kontakt.*³⁵ Den första kontakten med sociala myndigheterna kan annars bli underrättelsen om avhysningsdag från kronofogdemyndigheten dvs i ett sent skede. Svenska Bostäder meddelar sedan mars 2005 den sociala myndigheten i samband med att ett uppsägningsärende hänskjuts till Hyresnämnden.

En av värdarna skärpte rutinerna för 3–4 år sedan då de såg att "hyresskulder började öka kraftigt". Numera tillåter de inte avbetalningar i samma utsträckning och skickar ärendet mycket snabbare till KFM. Uppsalahem ändrade 1995 sina rutiner med "syftet att minska antalet avhysningar". Detta gjordes genom "ökad kommunikation med den enskilde hyresgästen" och det inrättades flera möjligheter för hyresgästen att återvinna hyresrätten. De konkluderar sin nya strategi på följande vis. "Vi arbetade med 'tidig upptäckt' - reaktion vid hyresskuld." Malmö kommunala bostäder inrättade 2000 två tjänster för hyresrådgivare. De uppger vidare att "betalningsmoralen förbättrades också radikalt när vi slopade påminnelsen och lät ett inkassobolag skicka ut kraven. Vi arbetar mycket med att minska hyresförluster samt vräkningar." I Umeå jobbade man för cirka 10 år sedan fram en policy som bland annat "innebär att de avbetalningsplaner som överenskommes med hg efterföljs", vilket torde tyda på att de tidigare inte följdes.

³⁵ Kursiverat här.

Hur lång tid tar ett ärende hos hyresvärden?

För värdarna tar avhysningsärenden uppenbarligen längre tid från det att det hamnat hos dem till det verkställs. Svaren täcker ett tidsspänn mellan en och halv månad till ett år. För majoriteten rör det sig någonstans mellan tre till sex månader.

Har det skett förändringar bland dem som vräks?

Närmare hälften av värdarna menar att det skett förändringar i vräkningspopulationen under de senaste tio åren. Det allmänna intrycket är att det är "fler individer med problem av psykisk art" samt att "andelen vräkta hyresgäster som har missbruk eller psykiskt funktionshinder har ökat". Två värdar uppger att det är fler ungdomar i dag, en annan uppger att det var mer barnfamiljer tidigare och att det i dag är mest ensamstående. En uppger att det förändrats genom att "socialtjänsten inte gör någon skillnad på vilken hushållstyp det gäller". På frågan om fler barnfamiljer vräks i dag, uppger fyra värdar att såväl antalet hushåll med barn som deras andel av de vräkta har minskat. Övriga menar att det är oförändrat.

Är socialtjänsten på plats vid avhysningen?

Endast fyra av de 14 värdarna svarar ja på frågan om socialtjänsten alltid är på plats när barnfamiljer vräks, vilket måste betraktas som minst sagt uppseendeväckande. Det framhålls i kommentarerna till denna fråga att de varierar mellan olika stadsdelar, t.ex. i Stockholm. "Vissa ringer ofta och närvarar alltid, andra stadsdelar är mer passiva. Vi som hyresvärd känner dessutom inte alltid till om det finns barn i hushållet." En annan Stockholmsvärd uppger att "soc har uteblivit vid vissa tillfällen". I Malmö svarar den största kommunala hyresvärden på följande vis. "Nej tyvärr. Malmö har 10 stadsdelar. De flesta är med. Rosengård är en av dem som inte deltar???" Dock kan det finnas enstaka fall där "barnen redan är omplacerade, då finns inte soc med."

Har hyresvärdarna vidtagit särskilda åtgärder när barnfamiljer blir avhysta?

Sju av värdarna uppger att de inte vidtagit några särskilda åtgärder beträffande avhysningar av barnfamiljer. En har satsat på egna hyresrådgivare, en annan "försöker alltid få till en avbetalningsplan". Om man har kännedom om att det finns barn i hushållet försöker man generellt reagera snabbare och på ett tidigt stadium ta kontakt med socialtjänsten. En värd startade ett särskilt projekt tillsammans med socialtjänsten för 4–5 år sedan. Dock var resultatet klent. "Familjerna ville sällan ha kontakt och de flesta uteblev från de samtal och möten som bokades."

Vad behövs för att minska antalet vräkta barnfamiljer?

Två hyresvärdar svarar att de inte vet vad som behöver göras för att minska antalet vräkningar bland barnfamiljer, en annan att detta är "en fråga för socialtjänsten!" De mer substantiella förslagen kretsar i stor utsträckning kring socialtjänstens verksamhet. Dessa täcks av nedanstående citat.

I samband med underrättelsen från fastighetsägaren bör socialtjänsten agera omgående och bli kontrollera om det finns barn samt kontakta värderna.

Tydligare och tidigare initiativ från soc. Fler återvinningsvägar. Kommunikation med hyresgäst. Snabbare reaktion vid hyresskuld.

En mer uppsökande verksamhet från de sociala myndigheternas sida. Vår erfarenhet är att då vi underrättar myndigheten om att en hyresgäst är uppsagd så skickar de alltid ett brev till hyresgästen. Om hyresgästen i fråga ej hör av sig till sociala myndigheten så sker ingen uppföljning. En skyldighet för hyresvärderna att alltid underrätta de sociala myndigheterna. I dag finns en sådan skyldighet endast vid förverkande. Borde även ske då hyresavtalet sägs upp till hyrestidens utgång.

MKB har i stort sett inte vräkt en enda barnfamilj pga hyror under 2004. Däremot har vi haft många som har varit nära att bli vräkta. För att undvika att barnfamiljer hamnar i denna situation behövs ett tätare samarbete mellan hyresvärdar och soc. myndigheter. Obs! varför inte låta hyresbidragen/bostadsbidragen gå till värdarna som tidigare? Trots allt så borde de vara öronmärkta som

hyra. Vi kan se att det oftast är samma personer som återkommer i samma beteende. Önskvärt om soc. kunde ha resurser till att jobba vidare/följa upp där man har gått in och löst en stor hyresskuld. Det krävs stort engagemang och ett hårt arbete hos de större värdarna för att utforma snabba och bra rutiner + mera individbaserade insatser av förebyggande karaktär.

Ett annat förslag går ut på att "ytterligare effektivisera krav- och inkassorutiner så att reaktion och aktivitet sker ännu snabbare". En annan värd framhåller att det gäller att förstå att man har ett eget ansvar. "Många verkar tro att bara för att man har barn så går socialen in och löser alla skulder. Sen tror jag att ekonomisk rådgivning skulle hjälpa många och i vissa fall kanske man behöver hjälp av "god man" eller liknande."

1.5 Summering och slutsatser

Inledningsvis kan man konstatera att intentionerna med den lagändring som genomfördes 1993 för att öka socialnämndernas möjligheter att förhindra att vräkning verkställdes enligt de tillfrågade socialnämnderna inte har realiserats. Bortsett från detta är det en genomgående uppfattning att regelverket i det stora hela fungerar bra.

En summering av de tre aktörernas uppfattning av hur avhysningspraxis förändrats under de senaste tio åren vittnar om en tilltagande restriktivitet. Flertalet kronofogdar anser att såväl värdarna som socialtjänsten antagit en restriktivare praxis, och närmare hälften av socialtjänsterna anser att värdarna blivit restriktivare. En fjärdedel av de tillfrågade socialtjänsterna anser också att de själva blivit restriktivare och de får medhåll av hälften av värdarna. En femtedel av kronofogdarna uppgav i enkäten från 1994 att socialtjänsten såg till att den avhyste fick någonstans att bo – ett svar som inte förekommer alls i 2005 års enkät. Att andelen av värdarna som inte accepterar socialbidrag ökat från tre procent 1994 till 43 procent elva år senare får i sammanhanget betraktas som en uppseendeväckande stor ökning.

Ett centralt tema i de flesta enkätsvar är att kommunikation och information mellan de tre instanserna bör förbättras för att därmed skapa möjlighet till att agera på ett tidigt stadium. I likhet med undersökningen 1994 påpekar KFM att socialtjänsten i större utsträckning borde bekräfta att underrättelse nått dem samt meddela

att de vidtagit åtgärder. Denna uppfattning återfinns även i de självkritiska kommentarerna från socialtjänsterna. Ändock samverkar kronofogden i hög utsträckning med såväl vårdarna som socialtjänsten, om än i något högre utsträckning med vårdarna. Samtliga tillfrågade vårdar 2005 uppger att de samarbetar med KFM och i vissa fall även med socialtjänsten. En återkommande synpunkt från socialtjänsten i detta sammanhang är att vårdarna måste reagera snabbare. En något tillspetsad summering skulle vara att samtliga inblandade tycker att alla andra ska agera snabbare. Det finns således upparbetade kanaler, såväl formella som informella; problemet är att de i större utsträckning och framför allt snabbare borde användas. Bland de goda exemplen i undersökningen återfinns den förändring som infördes inom en KFM som innebar samarbetsmöten med socialkontoret i vräkningsärenden två gånger per år, något som resulterat i bättre kommunikation och snabbare handläggning.

Tiden från det att ett vräkningsärende inkommer till dess att vräkning verkställs, skiljer sig av förklarliga skäl åt mellan de tre aktörerna. För kronofogden, som är sist i kedjan, tar det i snitt tre till fyra veckor, medan ett ärende för socialtjänsten vanligen tar mellan en till två månader även om det i vissa fall kan ta betydligt längre tid. Längst tid tar det för vårdarna som är först i kedjan. Där pågår enligt enkätsvaren ett vräkningsärende vanligen mellan tre och sex månader, men även där kan det ta längre tid i vissa fall upp till ett år.

Socialtjänstens agerande vid tre centrala tidpunkter i vräkningsprocessen summeras i följande tabell.

Tabell 9: Andel socialnämnder som: 1. Kontaktar samtliga hushåll när de får besked från värden om uppsägning av hyresgästen, 2. Kontaktar samtliga hushåll när de får meddelande om datum för avhysning från KFM samt 3. Närvarar vid samtliga vräkningar när de verkställs.

	1. Meddelande från värden om uppsägning	2. Datum för vräkning från KFM	3. Vräkningen verkställs
1989	91	45	13
1994	76	46	2
2005	81	81	22

Tabellen visar att ju allvarigare situationen blir för de vräkningshotade hushållen desto passivare blir socialtjänsten, vilket måste betraktas som märkligt.

Till de goda exempel som förekommer i enkätsvaren och som också är att betrakta som regelrätta särskilda satsningar är inrättandet av speciella uppsökarteam och särskilda tjänster inom socialtjänsten med fokus på vräkningar samt samarbetsprojekt mellan socialtjänst, värdar och kronofogdar. Detta uppges underlätta tidig och tätare kontakt, vilket har varit särskilt betydelsefullt när det gällt familjer med barn. Dock är dessa särskilda insatser snarare undantag än regel, vilket är beklagligt då de uppenbarligen varit framgångsrika i bemärkelsen att de lett till att vräkningar kunnat avstyras.

Även om den absoluta majoriteten av de tillfrågade, såväl kronofogdar och socialtjänst som värdar, menar att regelverket i stort fungerar bra, är det två kronofogdar som påtalar att när det gäller barnfamiljer så "behövs en regeländring där soc åläggs att besöka familjen för utredning". Den menar att socialtjänsten i regel enbart skickar brev och hör inte familjen av sig gör socialtjänsten oftast ingenting och dessa familjer "öppnar i regel aldrig sin post".

Enligt sju av elva kronofogdar sker inget särskilt samarbete med hyresvärdarna när det gäller vräkningshotade barnfamiljer. De fyra som uppgett att de har sådant samarbete har lämnat svävande svar av typen "god dialog och kommunikation" och "för att ge den bästa lösningen för barnfamiljen". Dock menar flera av dem att det är positivt att de får information av värden om det finns barn i hushållet.

Vad det gäller samarbetet med socialtjänsten är det åtta av elva kronofogdar som uppger att det förekommer särskilt samarbete vid vräkning av hushåll där det ingår barn. Men återigen är det ytterst diffusa svar på följdfrågan hur detta samarbete tar sig uttryck; att det rings fler samtal samt att man lägger "större fokus på barnfamiljer" är inga konkreta uttryck av särskilt samarbete. Dessutom uppger tre av fogdarna att initiativet till samarbete vid vräkning av barnfamiljer antingen ligger hos KFM eller hos värden i bemärkelsen att de trycker på socialtjänsten. Drygt hälften av de tillfrågade socialförvaltningarna å sin sida, uppger att de har särskilt samarbete såväl med kronofogde som med hyresvärd vid vräkning av barnfamiljer. Men när de ska precisera detta särskilda samarbete, blir det även här allmänna påståenden om "på alla sätt försöka undvika avhysningen" samt tätare och aktivare kontakt med KFM och hyres-

vårdar. Med andra ord ingenting som går utanför traditionellt socialt arbete med denna typ av problem.

Åtta av elva kronofogdar uppger att de tar särskild hänsyn om det finns barn i hushållet som ska vräkas; främst genom att de tar kontakt med socialtjänsten och försäkrar sig om att barnen har någonstans att bo. Huvudsakligen handlar det således även här om arbete enligt gängse rutiner. Sammantaget kan detta inte betraktas som att de tillfrågade kronofogdarna tar några extraordinära hänsyn när det handlar om vräkningshotade barnfamiljer. Det är inte heller så märkligt då detta inte ligger inom KFM:s kärnverksamhet.

Även en stor andel av socialförvaltningarna (90 procent) uppger att de vidtar särskilda åtgärder när det gäller vräkning av barnfamiljer. Framför allt försöker man se till att barnen har någonstans att bo efter vräkningen, t.ex. "överflyttning till annan vårdnadshavare". Här finns det dock risk för det som Cecilia Löfstrand benämnt som omdefiniering av vräkt barnfamilj³⁶. I synnerhet vad det gäller umgängesbarn blir den förälder som vräks i dessa fall lätt omdefinierad som ensamstående utan barn, vilket resulterar i att ett antal barn som drabbas av vräkning "försvinner" ur statistiken.

Majoriteten av vårdarna uppger att de inte tar särskilda hänsyn om det finns barn med i hushållet som ska vräkas. Dock är det tre av dem som har särskilt samarbete med KFM vid vräkning av barnfamiljer, bland annat ser de tillsammans med KFM till att de sociala myndigheterna närvarar. Ännu fler, hälften, har särskilt samarbete med socialtjänsten i dessa ärenden. Främst handlar det om "tätare kontakt/kommunikation" vilket i vissa fall kan leda till förlikning. Men återigen är det tveksamt om detta ska benämnas "särskilt samarbete".

Enligt fyra av elva kronofogdar är socialtjänsten inte alltid på plats när barnfamiljer vräks. Enligt en fogde måste KFM stundtals kontakta socialtjänsten och uppmana någon därifrån att närvara vid förrättningen, något som uppfattas som "mycket enerverande". I ett av ja-svaren påtalas att socialtjänsten är på plats, men på KFM:s initiativ. Även vårdarna är kritiska till att socialtjänsten inte alltid är på plats när barnfamiljer vräks. Endast fyra av dem uppger att socialtjänsten alltid är på plats i dessa fall. Ett fåtal fogdar och vårdar påpekar att det kan förekomma enstaka fall där socialtjänsten inte närvarar då barnen redan är omplacerade. Denna brist på närvaro

³⁶ Löfstrand, 2001.

från socialtjänstens sida måste betraktas som ett nedslående resultat.

Flera av de tillfrågade socialförvaltningarna menar att barnperspektivet stärkts, vilket tagit sig konkreta uttryck i att i dag betalas barnfamiljers hyresskulder oftare än förut. Att det finns barn i familjen är också det vanligaste skälet till att socialnämnden följer upp vad som händer med familjen efter det att vräkningen verkställt. Men när socialtjänsten redovisar skälen till att avslå ansökan från barnfamiljer om pengar till hyresskuld framkommer att dessa inte skiljer sig från hur ekonomiskt stöd till hyresskulder generellt bedöms. Således tas i den bemärkelsen inga särskilda hänsyn beträffande ekonomiskt bistånd till barnfamiljer med hyresskulder.

När man frågar kronofogden, hyresvärdar och socialtjänst om vilka åtgärder som bör vidtas för att minska antalet vräkt barnfamiljer, blir svaren väldigt likartade med vad de anser bör förbättras generellt. Det handlar främst om bättre information och kommunikation samt snabbare insatser. Enligt kronofogden måste hyresvärd och socialtjänst vara aktivare och snabbare ta kontakt innan verkställighet samt agera kraftfullare. Vad det gäller specifikt för att minska andelen vräkt barnfamiljer anser de att hyresvärden borde ta personlig kontakt när hyresbetalningen upphör och eventuellt bostadsbidrag borde betalas ut direkt till värden. Därtill ska värden förbättra informationen till hyresgästen, gärna redan vid kontraktstecknandet, om vilka konsekvenserna blir av utebliven hyresbetalning. Enligt socialtjänsten måste det till tidig kännedom om barnfamiljernas situation. Det kräver ökat samarbete mellan olika aktörer, framför allt mellan hyresvärdar och socialtjänst. Dessutom menar de att hyresvärden bör ta större ansvar. Hyresvärdarna å sin sida menar att socialtjänsten bör agera snabbare och kontrollera om det finns barn i hushållet. De pläderar även för ekonomisk rådgivning och mer uppsökande verksamhet från socialtjänstens sida, samt bättre samarbete mellan värdar och socialtjänst. Även de anser att hyresbidrag och bostadsbidrag bör som tidigare gå direkt till värden.

Det finns med andra ord på de flesta håll någon form av upparbetat samarbete. Kritiken ligger främst på hur samarbetet utformas i praktiken. För att minska antalet vräkningar, i synnerhet av hushåll där det ingår barn, måste befintliga kontakter aktiveras tidigare i vräkningsprocessen. Detta gäller särskilt relationen KFM och socialtjänst. Det går helt enkelt ofta inte tillräckligt snabbt. En möjlig tolkning av detta är att tiden är för knapp. Flera av de tillfrå-

gade, såväl fogdar som värdar men främst socialtjänsten uppger också att det är kort om tid. För att skapa goda förutsättningar för olika typer av reella särskilda insatser skulle det därför vara meningsfullt att förlänga återvinningsfristen med två veckor, dvs. från nu gällande 18 vardagar till 30. Därmed skulle 1993 års lagändring kunna få större effekt, dvs. socialtjänsten får reell möjlighet att hinna agera inom återvinningsfristen på det sätt som lagstiftarna åsyftade. En annan möjlighet skulle vara att man, i likhet med i så många andra sammanhang, även betalar hyran i efterskott.

En annan åtgärd som skulle kunna minska vräkningar i allmänhet och vräkning av hushåll där det ingår barn i synnerhet, är de särskilda satsningarna i form av specialteam och uppsökargrupper som redovisas i vissa enkätsvar. Dessa har uppenbarligen varit framgångsrika i bemärkelsen att det vid flera tillfällen inneburit att man lyckats undvika att vräkningen verkställts. Dessa försök kan tjäna som goda exempel, vilket i olika sammanhang efterfrågats (t.ex. KFM-rapport 2005). Därtill bör socialtjänstens ekonomiska rådgivningsverksamhet till hushållen återupplivas och utvecklas. Tilldelade Konsumentverket resurser för utbildning av socialarbetare i ekonomisk rådgivning.

Inrättande av en vräkningsakut är en annan möjlighet. Åtminstone borde det inrättas för de hushåll där det ingår barn. Hushåll som riskerar vräkning på grund av utebliven hyresbetalning skulle här ges möjlighet att låna pengar för att säkerställa att hyresrätten inte förloras. I samband med detta upprättas en avbetalningsplan där det även ingår ekonomisk rådgivning. En vräkningsakut innebär en möjlighet till skuldsanering på lägre nivå än gällande skuldsaneringslag där det krävs stora och långvariga skulder. Med tanke på de vräktas förhållandevis låga skulder skulle det inte heller bli en särdeles kostsam åtgärd, i synnerhet inte om det utformas som en lånemöjlighet om än med fördelaktiga återbetalningsvillkor. Det är värt att erinra sig att en genomsnittlig vräkning kostar mer att genomföra, än vad den absoluta majoriteten av de vräktas har i hyresskuld.

Det finns således konkreta åtgärder att vidta för att minska antalet vräkningar i allmänhet och vräkningar av barnfamiljer i synnerhet. Allt som behövs är politisk vilja.

Referenser

- Flyghed, Janne och Sten-Åke Stenberg: *Vräkt i laga ordning*. Rapport från ett forskningsuppdrag bekostat av Konsumentverket och Socialdepartementet. (Rapport 1993/94:1, 70s.)
- Flyghed, Janne: Värden, kronofogden, socialtjänsten och de vräkt. Vräkningar i Sverige 1982–1994 (Socialstyrelsen 1994, stencil 69s.)
- Kronofogdemyndigheten/Tumbaenheten: Rapport. Projekt "Översyn av handläggning av avhysningar med avsikten att försöka göra hanteringen mindre kostsam", 2005-03-24. Cit. KFM-rapport 2005.
- Löfstrand, Cecilia: Vräkningar i praktiken – vilka vräks och vilka får stanna? I: SOU 2001:95 *Att motverka hemlöshet*. Bilagedel: Slutbetänkande av Kommittén för hemlösa.
- Nilsson, Anders & Janne Flyghed (2004): Tryggare kan ingen vara? Vräkning av barnfamiljer: Förekomst, orsaker och konsekvenser, s.257–288 i Ds 2004:41 *Ekonomiskt utsatta barn*.
- RSV Rapport 1991:1. Översyn av utsökningsbalken.
- SoS-rapport 1989:36. Från hyresskuld till avhysning.

SÄRTRYCKSSERIEN FRÅN KRIMINOLOGISKA INSTITUTIONEN

- | | | |
|-----|--|------------------------------------|
| 1. | Ungdomsbrottslighetens omfattning, karaktär och orsaker | Jerzy Sarnecki |
| 2. | Samhällets reaktion på brott av unga | Jerzy Sarnecki |
| 3. | Husockupanter och antiterrorpoliser | Janne Flyghed |
| 4. | Ökar marginaliseringen i Sverige? | Henrik Tham |
| 5. | Untersuchungshaft uind Untersuchungshaftvollzug - Schweden | Hanns von Hofer |
| 6. | Stöld i Sverige 1831-1993 | Hanns von Hofer
Henrik Tham |
| 7. | Drug Control as a National Project | Henrik Tham |
| 8. | Recent Research Into Reactions to Juvenile Crime | Jerzy Sarnecki |
| 9. | Peter Pan och hans vänner i landet Aldrig-aldrig | Jerzy Sarnecki |
| 10. | Vräkt till hemlöshet? Vräkningar i Sverige 1982-1994 | Janne Flyghed |
| 11. | Från behandling till straffvärde | Henrik Tham |
| 12. | The Normalization of Swedish Prisons | Karen Leander |
| 13. | Violence criminelle et jeunes en Suède: une perspective à long terme | Hanns von Hofer |
| 14. | From Treatment to Just Deserts in a Changing Welfare State | Henrik Tham |
| 15. | L'importance des boissons alcoolisées | Leif Lenke |
| 16. | La législation suédoise relative à la drogue | Mikael Nilsson |
| 17. | Utilisation et abus de narquotiques et de drogues illégales en Suède | Börje Olsson |
| 18. | Sweden: Zero Tolerance Wins the Argument | Leif Lenke
Börje Olsson |
| 19. | Problemprofiler hos ungdomar på särskilda ungdomshem i Stockholms län för åren 1990-1994 | Jerzy Sarnecki |
| 20. | Invandrarungdomar på särskilda ungdomshem i Stockholms län | Ulrika Bergström
Jerzy Sarnecki |

21.	Invandrarna och brottsligheten	Hanns von Hofer Jerzy Sarnecki Henrik Tham
22.	Den svenska narkotikapolitiken - en restriktiv och framgångsrik modell?	Henrik Tham
23.	Kriminologiska bidrag till Nationalencyklopedin 1989-1996	Hanns von Hofer Henrik Tham
24.	Reporting on Drugs in Nordic Newspapers	Astrid Skretting Pekka Hakkarainen Lau Laursen Börje Olsson
25.	Avvikande beteende	Henrik Tham
26.	Säkerhetspolisen och det demokratiska samhället	Janne Flyghed
27.	The Dilemma of Control, Western Perspective	Jerzy Sarnecki
28.	Ungdomsbrottslighetens utveckling i Sverige	Felipe Estrada
29.	Minorities, Crime, and Criminal Justice in Sweden	Hanns von Hofer Jerzy Sarnecki Henrik Tham
30.	Entwicklungstendenzen und Reformstrategien im Jugendstrafrecht im europäischen Vergleich. Schweden	Hanns von Hofer
31.	Systemfragen des Jugendstrafrechts	Hanns von Hofer
32.	Ungdomsvåld: upptäckten av ett samhällsproblem. Ungdomsbrottslighet i svensk dagspress 1950-1994.	Felipe Estrada
33.	Åndsrettens kriminologi. En ikke-nostalgisk refleksjon	Knut Sveri
34.	Gränslös kontroll - eller kontroll utan gräns?	Janne Flyghed
35.	Deviant behaviour	Henrik Tham
36.	Våld och oroligheter i samband med idrottsevenemang. Polisens roll	Helena du Rées Nordenstad
37.	Registrerad brottslighet hos individer som bedömts vara de mest våldsbenägna supportrarna i Stockholm	Tove Pettersson

38.	Crime and Welfare State: The Case of the United Kingdom and Sweden	Henrik Tham
39.	Dödligt våld och försök till mord eller dråp	Mikael Rying
40.	Internationell kriminalstatistik: En kortfattad inventering	Hanns von Hofer Jonas Ring Lars Westfelt
41.	Swedish Drug Policy A successful model?	Henrik Tham
42.	Drugs on Prescription - The Swedish Experiment of 1965-67 in Retrospect	Leif Lenke Börje Olsson
43.	The Gun and the Police Officer Incarceration for non-payment of a fine	Knut Sveri
44.	Juvenile crime trends in post-war Europe	Felipe Estrada
45.	Kriminalitet / Crime / Criminalité	Felipe Estrada
46.	Dödligt våld i Sverige och andra europeiska länder 1500-1800	Maria Kaspersson
47.	Lag & ordning som vänsterprojekt? Socialdemokratin och kriminalpolitiken	Henrik Tham
48.	Misdaad en straf in Scandinavië (Med en engelsk översättning: Crime and Punishment in Denmark, Finland, Norway and Sweden)	Hanns von Hofer
49.	Aboriginer och Terra Nullius-doktrinen	Jerzy Sarnecki
50.	Swedish Drug Policy in Perspective	Leif Lenke Börje Olsson
51.	Dödsstraffet i USA - Allmänpreventivt eller brutaliserande?	Martin Bergqvist
52.	Konflikt eller konsensus? Kriminalpolitiken i riksdagen 1946-1965	Louise Lexbro
53.	Crime Statistics as Constructs: The Case of Swedish Rape Statistics	Hanns von Hofer
54.	Criminal Violence and Youth in Sweden: a Long-term Perspective	Hanns von Hofer

55.	Controlling Organised Crime: Organisational Changes in the Law Enforcement and Prosecution Services of the EU Member States. Country Report: Sweden	Janne Flyghed Jenny Valind Lisa Westfelt
56.	Vräkning - orsak eller verkan? En studie av marginellt boende	Janne Flyghed
57.	Gå direkt till fängelset utan att passera "Gå" - välfärdsproblem hos fångar	Anders Nilsson
58.	Brottsoffret uppkomst och framtid	Henrik Tham
59.	Criminal networks in Stockholm	Jerzy Sarnecki Tove Pettersson
60.	Die elektronische Überwachung von Straftätern in Schweden	Hanns von Hofer
61.	Trunkenheit am Steuer und Kriminalpolitik in Schweden	Hanns von Hofer
62.	Kontrollens betydelse för ungas brottslighet	Jerzy Sarnecki
63.	Sweden [Prisons in Sweden]	Hanns von Hofer Ryan Marvin
64.	Brottslighet som välfärdsproblem - Utsatthet för brott och oro för brott 1988-1999	Felipe Estrada Anders Nilsson
65.	Law and order as a leftist project? The case of Sweden	Henrik Tham
66.	Theft in Sweden 1831-1998	Hanns von Hofer Henrik Tham
67.	Victimization and Fear Among Lesbian and Gay Men in Stockholm	Eva Tiby
68.	På internets bakgård - svenska rasideologisk webbplatser 1996-2000	Anders Sjöberg
69.	Graffiti och annan kriminalitet - kriminella karriärer bland Stockholms graffitimålare	Dave Shannon
70.	"Fotboll kräva dessa starka drycker". Alkohol, fotboll och manlig gemenskap	Felipe Estrada Kalle Tyggvesson
71.	Juvenile violence as a social problem	Felipe Estrada
72.	Internationella jämförelser av brott och straff	Hanns von Hofer

73.	Brottslingen - vinnare eller förlorare?	Henrik Tham
74.	Sweden [Organised Crime and Law Enforcement Agencies]	Janne Flyghed
75.	Notes on crime and punishment in Sweden and Scandinavia	Hanns von Hofer
76.	När det exceptionella blir normalt - Konsekvenser av det politiska våldet i Göteborg juni 2001	Janne Flyghed
77.	Can Criminal Law Protect the Environment?	Helena du Rées
78.	Swedish Drug Policy in the Twenty-First Century: A Policy Model Going Astray	Leif Lenke Börje Olsson
79.	Fångtal och kriminalpolitik i Holland	Hanns von Hofer
80.	Aussenpolitik und Recht	Janne Flyghed
81.	Welfare trends in Sweden: balancing the books for the 1990s	Joakim Palme et al.
82.	Normalizing the Exceptional: The Case of Political Violence	Janne Flyghed
83.	Welfare of What? Conditions for Coping within Different Sociopolitical Structures: The example of Sweden and Spain	Anita Rönneling Àngela Gabàs Henrik Tham
84.	Entwicklungstendenzen und Reformstrategien im schwedischen Jugendstrafrecht	Hanns von Hofer
85.	Die Ersatzfreiheitsstrafe in Schweden	Hanns von Hofer
86.	The production and reproduction of prostitution	Tove Pettersson Eva Tiby
87.	Police attitudes towards fellow officers' misconduct: the Swedish case and a comparison with the USA and Croatia	Börje Ekenvall
88.	Prison populations as political constructs: the case of Finland, Holland and Sweden	Hanns von Hofer
89.	Living conditions, social exclusion and recidivism among prison inmates	Anders Nilsson
90.	Victim and offender viewed from the perspective of mediation	Lise-Lotte Rytterbro

91.	Brott och straff i Skandinavien. En överblick	Hanns von Hofer
92.	Kriminalvårdslagens utveckling i Sverige	Henrik Tham
93.	Victimization, inequality and welfare during an economic recession	Anders Nilsson Felipe Estrada
94.	Crime and Punishment in Sweden: Criminal Justice Statistics 1750-2000	Hanns von Hofer
95.	Ethnicity and Violent Crime: The Ethnic Structure of Networks of Youths Suspected of Violent Offences in Stockholm	Tove Pettersson
96.	Exposure to threatening and violent behaviour among single mothers	Felipe Estrada Anders Nilsson
97.	Gewaltsensibilität, Gewaltschutzbewegung und Kriminalstatistik	Hanns von Hofer
98.	Vräkt och hemlös? Marginaliseringsprocesser bland vräkt	Anders Nilsson Janne Flyghed
99.	Risk Assessments and Public Order Disturbances: New European Guidelines for the Use of Force?	Magnus Hörnqvist
100.	In the National Interest? Political Control and Registration in Norway and Sweden	Janne Flyghed
101.	Sociologin som försvann - en uppvisning av missvisande urval	Felipe Estrada Sven-Åke Lindgren Malin Åkerström
102.	Tryggare kan ingen vara? Vräkning av barnfamiljer: Förekomst, orsaker och konsekvenser	Anders Nilsson Janne Flyghed
103.	Girls and Boys in Delinquent Networks	Jerzy Sarnecki
104.	Superfängelset och den obotliges återkomst	Robert Andersson
105.	Behandlingstankens återkomst - Från psykoanalys till kognitiv beteendeterapi	Robert Andersson
106.	Die Entwicklung der Gefangenenraten in achtzehn europäischen Ländern, 1983-2000	Hanns von Hofer
107.	Die schwedische Kohortenstatistik - Ein kurzer Überblick	Hanns von Hofer

108. Imprisonment of non-payment of fines in Sweden	Hanns von Hofer
109. Lechts und Rinks: Schwedische und skandinavische Kriminalpolitik zwischen Moderne und Postmoderne	Hanns von Hofer
110. Stöld i Sverige 1831-2002	Hanns von Hofer Henrik Tham
111. Crime and Reactions to Crime in Scandinavia	Hanns von Hofer
112. The Transformation of the Politics of Crime in High Crime Societies	Felipe Estrada
113. Swedish Drug Policy and the Vision of the Good Society	Henrik Tham
114. Avhysningspraxis hos socialtjänst, hyresvärdar och kronofogdar 1995-2005 med särskilt fokus på barnfamiljer	Janne Flyghed

